SOPHIANOS

GRAMMAIRE

ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΣΟΦΙΑΝΟΥ

τοῦ Κερκυραίου

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων γλώσσης
νῦν τὸ πρῶτον
κατὰ τὸ ἐν Παρισίοις χειρόγραφον

ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ

ἐπιμελείᾳ καὶ διορθώσει

ΑΙΜΥΛΙΟΥ ΛΕΓΡΑΝΔΙΟΥ

ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ
LIBRAIRIE MAISONNEUVE ET Cie
15, QUAI VOLTAIRE, 15

1870

COLLECTION DE MONUMENTS

POUR SERVIR A L'ÉTUDE

DE LA

LANGUE NÉO-HELLÉNIQUE

OUVRAGES DÉJA PUBLIÉS :

1° Ἡ εὔμορφη Βοσκοποῦλα, ποίημα Νικολάου Δριμυτικοῦ, ἐξ Ἀποκορώνων τῆς Κρήτης. In-12.

La première édition est entièrement épuisée, il en paraîtra d'ici peu une seconde.

2° Ψυχωφελὲς Συραντάρι, ποιηθὲν παρὰ Κυρίλλου, τοῦ Χίου. In-12.

3° Ἱστορία τοῦ Ταγιαπιέρα, ποίημα Ἰακώβου Τριβώλη, τοῦ Κερκυραίου. in-12.

4° Ὁ πόλεμος τῶν ποντικοβατράχων, ὑπὸ Δὸν Γεώργίου Ὀστοβήκ, τοῦ Ῥαγουζαίου. In-8°.

5° Ὁμήρου Ἰλιάς, εἰς κοινὴν γλῶσσαν μεταβληθεῖσα παρὰ Νικολάου τοῦ Λουκάνη. In-8°.

6° Νικολάου Σοφιανοῦ Γραμματικὴ τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων γλώσσης. In-8°.

7° Ἰωάννου Ῥίζου Στοιχειομαχία. — Ἱστορία Στάθη τοῦ πραγματευτοῦ. In-8°.

Paris. — Imprimerie Adolphe Lainé, rue des Saints-Pères, 19.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΣΟΦΙΑΝΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

COLLECTION

DE

MONUMENTS

Pour servir à l'étude

DE LA LANGUE NÉO-HELLÉNIQUE

N° 6

GRAMMAIRE

DE LA LANGUE GRECQUE VULGAIRE

PAR

NIKOLAOS SOPHIANOS

PARIS

LIBRAIRIE MAISONNEUVE ET Cie

15, QUAI VOLTAIRE, 15

1870

ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΣΟΦΙΑΝΟΥ

τοῦ Κερκυραίου

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων γλώσσης
νῦν τὸ πρῶτον
κατὰ τὸ ἐν Παρισίοις χειρόγραφον

ΕΚΔΟΘΕΙΣΑ

ἐπιμελείᾳ καὶ διορθώσει

ΑΙΜΥΛΙΟΥ ΛΕΓΡΑΝΔΙΟΥ

ΑΘΗΝῌΣΙΝ
ἐν τῷ γραφείῳ τῆς Πανδώρας

,ΑΩΟ'

Ἡ ἁπλῆ μας γλῶσσα ἔχει ἀστέρευτους θησαυροὺς ἀπὸ χάραις καὶ νοστιμάδαις, μόνε ἡ πρόληψη ὁποῦ κυριεύει τὸν νοῦν ἐκείνων ὁποῦ ἔπρεπε νὰ ξεθάφτουν αὐτὰ τὰ πλούτη τοὺς ἔκαμε νὰ τὴν ἀμελήσουν καὶ νὰ τὴν καταφρονήσουν, δίχως κανένα δίκαιο στὸν κόσμον. Ἂς τὴν περιποιηθοῦν, ἂς τῆς γλυκομιλήσουν σὰν ἐδικήν τους, καὶ τότες ἀκοῦν πόσο χαριτωμένα ἀποκρένεται στῆς φωναῖς τους.

VILARAS.

Organe pur et simple du génie du peuple, dégagé de toutes les prétentions systématiques des écrivains à le polir ou l'enrichir, le grec moderne est une langue remarquable à tous égards. Ayant un fond aussi homogène et plus riche que l'allemand, étant aussi clair que le français, plus souple que l'italien et plus harmonieux que l'espagnol, il ne lui manque rien pour être regardé dès à présent comme la plus belle langue de l'Europe.

FAURIEL.

PRÉFACE

Dans les dernières années du seizième siècle, lorsque la formation des langues de l'Europe occidentale excitait au plus haut degré la curiosité des savants, on voulut aussi savoir quel était le langage du peuple ignorant de la Grèce. Martin Crusius, professeur à l'université de Tubingue, écrivit à Théodose Zygomalas, protonotaire du patriarche de Constantinople, pour lui demander un lexique et des livres en grec vulgaire. Théodose répondit que jusqu'à ce jour personne ne s'était occupé de pareilles choses, et que, quand on le payerait pour cela, il pourrait s'en occuper : Περὶ βιβλίων ἁπλῶν τῆς δημώδους φωνῆς, ἢ λεξικοῦ, ἴσθι οὐδὲν τοιοῦτόν τινι πεπόνηται, ὅτι οὔτε μισθὸς οὐδείς ἐστι τούτων ἕνεκα, οὔθ' ὁ κοπιάζων· ἂν δέ τις τῶν αὐτόθι πλουσίων καὶ βοηθεῖν ἡμῖν ἐθελόντων τοιαῦτα βούληται, πεμψάτω τὸν μισθὸν, καὶ ἔργον ποιήσομεν (*Turcogræcia*, p. 437).

Il n'existait effectivement alors aucun lexique grec vulgaire; mais, quand Zygomalas affirme que personne ne s'était encore occupé de cette langue, il se trompe de la plus grossière façon. Déjà plusieurs ouvrages en romaïque avaient été imprimés à Venise, et notamment cette vieille traduction de l'*Iliade*, par Nikolaos Loukanès, que nous venons de rééditer, et les *Noces de Thésée et d'Émilie*, imitation grecque d'un roman de Boccace.

En outre, à cette même époque, un Grec de Corfou, Nikolaos Sophianos, avait composé la grammaire de cet

idiome dont Zygomalas, habitué sans doute au grec relativement pur des Fanariotes, parlait avec tant de dédain.

Sophianos est le premier qui ait conçu l'idée de régulariser en l'épurant la langue romaïque pour lors si incertaine et si capricieuse dans ses formes et dans sa syntaxe. Nous nous réservons de parler plus au long de l'auteur et de son livre à la fin de cette introduction; nous allons maintenant donner une notice abrégée des différentes grammaires grecques vulgaires, en usage pendant le dix-septième et le dix-huitième siècle.

I. La première en suivant l'ordre chronologique est, croyons-nous, celle que Girolamo Germano, un jésuite sicilien (né en 1568, mort en 1632, avait été missionnaire pendant vingt-deux ans dans l'île de Chios), fit paraître avec son Dictionnaire grec vulgaire dont voici le titre :

Vocabulario italiano e greco, nel quale si contiene come le voci italiane si dicano in greco volgare. Con alcune Regole generali per quelli, che sanno qualche cosa di gramatica, acciò intendano meglio il modo di declinare, e coniugare li nomi, e verbi, e habbiano qualche cognitione della gramatica di questa lingua greca volgare. Composta dal P. Girolamo Germano, della Compagnia di Giesù. In Roma, per l'Herede di Bartolomeo Zannetti, MDC. XXII. In-8 de 477 pages, plus 3 ff. pour le registre et l'errata. (La grammaire occupe les pages 5-80.)

Portios (Gr. *passim*) fait de cet ouvrage le plus magnifique éloge. Est-il mérité? c'est ce que nous ne saurions dire, attendu qu'il nous a été impossible de nous en procurer un exemplaire. Du Cange cite souvent le Glossaire de Germano, et un savant, compétent en pareille matière, nous affirme qu'un abrégé de cet ouvrage fut publié à Venise en 1775, sous ce titre :

Λεξικὸν ἰταλικὸν καὶ ῥωμαϊκὸν ἁπλοῦν, πρόχειρον καὶ ὠφελιμώτατον εἰς τὸ νὰ μάθῃ ὅστις ἐπιθυμᾷ μὲ εὐκολίαν ἐκείνην τὴν γλῶσσαν ὁποῦ ἀπ' αὐταῖς ὀρέγεται· περιέχον ἔτι τὴν Κυριακὴν προσευχὴν καὶ ἄλλαις Θεομητορικαῖς καὶ ἄλλα τινὰ

χρήσιμα· τυπωθὲν μὲ νέαις προσθήκαις εἰς κοινὴν ὠφέλειαν τοῦ Ρωμαϊκοῦ καὶ Ἰταλικοῦ γένους, καὶ μετὰ πάσης ἐπιμελείας διορθωθέν. Εἰς Βενετίαν, 1775; παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτολι. *Con licenza de' Superiori, e privilegio.* — In-12; 240 pages.

Un exemplaire de ce livre que nous possédons porte l'annotation suivante sur le titre :

Ex libris d'Ansse de Villoison, qui hunc emit in illa montis Atho urbe Karaes dicta, 30 April. 1785.

Et celle-ci :

J'ai mis à la marge les différents termes dont se servent maintenant les descendants des anciens Lacédémoniens, les Tzaconiens dans la Morée.

Ce glossaire étant anonyme, nous n'osons pas assurer que ce soit la réimpression de celui de Girolamo Germano.

II. La seconde grammaire est celle de Simon Portios : en voici le titre :

« Γραμματικὴ τῆς Ρωμαϊκῆς γλώσσας; *Grammatica linguæ græcæ vulgaris, auctore Simone Portio Romano, doctore theologo. Parisiis, sumptibus Societatis typographicæ librorum officii Ecclesiastici, jussu regis constitutæ MDCXXXVIII. Cum privilegio Regis.* — In-8°; pag. 16-160.

L'auteur a dédié son livre au cardinal de Richelieu, qu'il conjure d'intervenir en faveur de la Grèce. « Ce n'est pas, lui dit-il, cette Grèce jadis si fameuse par sa sagesse qui se prosterne à vos pieds pour implorer votre assistance, mais la Grèce faible, abandonnée, esclave, telle, en un mot, que l'a faite le despotisme musulman. Prenez donc pitié d'elle, et plaise à Dieu que, grâce à votre toute-puissante protection, elle recouvre et sa splendeur passée et son antique liberté. »

C'est, on le voit, la Grèce suppliante qui, comme toutes les nations opprimées, tourne vers la France un regard plein d'espoir et lui montre ses mains chargées de chaînes. Hélas! peuple infortuné, l'heure de ta délivrance n'était pas venue, et le secours si ardemment souhaité, tu devais l'attendre deux siècles encore.

Le morceau tout entier est, du reste, trop curieux pour que nous résistions au désir de l'insérer ici :

Τῷ ἐξοχωτάτῳ Ἄρχοντι Ἀρμάνδῳ τῷ Καρδινάλι Δούκα τοῦ Ῥιχελίου, καὶ τῆς Γαλλίας Πάρι.

Ἐτράβιξες, ὡς λογιάζω, ἐξοχώτατε Ἄρχοντα, εἰς ἔπαινον καὶ θαύμασμα δικό σου ταῖς γλώσσαις ὥριμαις τῶν λαμπρῶν ποιητάδων καὶ τῶν ῥητόρων : ὀλίγαις ἀπαληθεινὰ ἂν ταῖς συγκρίνωμεν μὲ τὴν ἀξίαν σου, ἀναρίθμηταις πάλιν ἂν στρεφούμεσθεν πρὸς τὸ πλῆθος των. Καὶ ἀγκαλὰ καὶ ἐκεῖνοι μ' ἕνα στόμα τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Μάρωνος, ἢ μὲ τὴν εὐφραδίαν τῶν δύο πρώτων ἀρχόντων τῆς εὐγλωττίας δὲν ἐμπόρεσαν νὰ ζωγραφήσουν μὲ ζωντανὰ χρώματα τὴν μεγαλειότητα τῆς ψυχῆς, μήτε ταῖς συμβουλαῖς τῆς καρδιᾶς σου, ἄξιαις ὁλότελα τοῦ Δελφικοῦ Τριπόδου, μήτε τὴν σταθερήν σου φρονιμάδα εἰς ὅλα τὰ πράγματα, μήτε τὰ ἐπίλοιπα στολίσματα τῶν ἀρετῶν σου καὶ τῶν ἔργων : μὲ ὅλα τοῦτα εἶναι ἄξιοι νὰ τιμηθοῦνε καὶ διὰ πάντα νὰ δοξασθοῦνε ἐπειδὴ καὶ ἀποκατήσανε κατὰ τὴν δύναμίν τους νὰ σὲ μεγαλύνουσιν. Ἀνέβηκες δηλαδὴ τόσο ψιλὰ (ὑψηλὰ), καὶ ἦλθες εἰς τόσην ἀστραπὴν, ὁποῦ ξαπερνῶντας ὅλαις ταῖς γλώσσαις τῶν θνητῶν κάμνεις καὶ θαμπώνουνται τὰ μάτια καλὰ καὶ ὀξύθορα ἐκεινῶνε ὁποῦ τολμοῦσι νὰ σὲ κοιτάξουν. Θαμπώνουνται, ἀλήθεια εἶναι, ἐκεῖνοι οἱ μεγαλώτατοι ἄνδρες, ἀμὴ τὰ μικρὰ καὶ ἀδύναμα παιδιὰ φωτίζονται ἔτζι καλὰ μὲ ταῖς λαμπρόταταις ἀκτίναις τῆς φιλανθρωπίας σου καὶ εὐσεβείας, ὥστε ἀπὸ τζευδαῖς ὁποῦ ἤτανε πρῶτα ἡ γλώσσαις των, γίνονται τώρα εὐγλωττάταις διαλαλῶντας ὁλοῦθεν τοὺς ἐπαίνους τοῦ ΡΙΧΕΛΙΟΥ, καὶ εὐχαριστῶντας τον μὲ εὐχαριστικαῖς φωναῖς. Ἂς μὴ σοῦ εἶναι λοιπὸν παράδοξον ἀνίσως καὶ βλέπῃς σκυμμένην εἰς τὰ ποδάρια σου τὴν Ἑλλάδα, ὄχι τὴν παλαιὰν ἐκείνην

καὶ φουμισμένην διὰ τὰ γραψήματα τόσων σοφῶν ἀνθρώπων μὰ τὴν παροῦσαν καὶ δυστυχισμένην, ἀκόμι χοντρὴν καὶ εἰς κάποιον τρόπον στρουφογυρισμένην στὰ σπάργανά της. Ἐτούτη, λέγω, ἡ ὁποῖα ὄχι μία φορὰ ἐδοκίμασε ταῖς ἐξαίσιαις εὐεργεσίαις τῆς ἐλευθερίας σου, γιὰ τὶ μὲ τὴν καλότυχήν σου ὥραν βλέπει ἕνα γλυκύτερον φῶς, καὶ ζῆ μίαν μακαριώτεραν ζωὴν ἐπιθυμᾶ νὰ σὲ στολίσῃ ὄχι μὲ ῥητορικὰ καὶ ὄμορφα λόγια, ἀμὴ μὲ πλούσιον πόθον τῆς καλῆς της καρδιᾶς. Καὶ χαρούμενη ὅτι εὑρίσκεται ἀποκάτω εἰς τὴν σκέπην τέτοιου μεγάλου ἀρχόντου, ἔρχεται σὰν νὰ ξαναζήσῃ τινάσσοντας τὸ κεφάλι της ὄξω ἀπὸ ταῖς στάκταις εἰς ταῖς ὁποίαις εἶναι θαμμένη διὰ τὴν ὕβριν τῶν βαρβάρων καὶ νὰ ἀναπνέῃ ἕναν ζωντικώτερον καὶ καθαρώτερον ἀέρα καὶ οὐρανόν. Καυχᾶται μάλιστα γιὰ τὶ φωτισμένη καὶ δεμένη μὲ ταῖς μεγαλοσύναις τοῦ ὀνομάτου σου δὲν ψηφᾷ τὰ μελανὰ δόντια τοῦ φθόνου, ἀναγελᾷ τὴν ἀχορταγίαν τοῦ χρόνου, καὶ τολμηρότερη δὲν φοβᾶται νὰ βαλθῇ ἀνάμεσα σταῖς ἀκονισμέναις σαΐτταις τῶν Κριτικῶν. Συμπάθησε, παρακαλῶ σὲ, ἐξοχώτατε ἄρχοντα, τὴν πολλὰ ζεστὴν δούλεψιν καὶ προσκύνησιν τῆς Ἑλλάδας σου : κάμε μόνον ὅτι ὡς καθὼς τώρα ἐκείνη μὲ τὴν λάμψιν σου δοξασμένη ἀπολαύει τὸ κοινὸν φῶς τοῦ ἡλίου μὲ τὸν τύπον, ἔτζι παραδοσμένη στὰ χέρια σου, κάμε νὰ μεταστρέψῃ πάλιν στὴν παλαιάν της λαμπρότητα καὶ ἐλευθερίαν. Ἄμποτες νὰ σὲ δώσῃ ὁ παντοδύναμος Θεὸς μίαν ζωὴν παρόμοιαν τέτοιας εὐχῆς, φυλάγοντάς την ὁλάκαιρην καὶ μακρὰν ἀπ' ὅλαις ταῖς κακοριζικιαῖς τοῦ κόσμου, διὰ νὰ διαφεντέψῃς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν καταπονῶντας τοὺς ἐχθρούς της, καὶ διὰ νὰ βοηθήσῃς καὶ νὰ σώσῃς τὴν πατρίδα σου. Ἔτζι παρακαλεῖ

ΤΗΣ ΕΞΟΧΗΣ ΣΟΥ

Ὁ ταπεινότατος καὶ εὐλαβέστατος δοῦλος

Σιμων Πορκιος Ρωμανος.

La grammaire de Portios est rédigée dans un latin clair, pur et même élégant.

Son intention n'est pas, dit-il dans sa préface, de traiter à fond le sujet qu'il aborde ; c'est une tâche ardue, difficile, et qui dépasse de beaucoup la mesure de ses forces : ce qu'il se propose, c'est d'exposer le plus brièvement possible les principales règles d'une grammaire que tout le monde désire, que plusieurs ont promise, mais que personne n'a donnée jusqu'à ce jour.

Cette grammaire fut intégralement réimprimée cinquante ans plus tard (1688) par Du Cange, au commencement de son *Glossarium ad scriptores mediæ et infimæ Græcitatis.*

III. La Bibliothèque nationale possède, sous le n° 2604, une grammaire grecque vulgaire inédite dont voici le titre :

« *Grammatica linguæ græcæ vulgaris, communis omnibus Græcis, ex qua alia artificialis deducitur peculiaris eruditis et studiosis tantum; per Patrem Romanum Nicephori Thessalonicensem, Macedonem.* »

Suivant Du Cange, l'auteur de cette grammaire, Romanos Nicéphore, était capucin et vivait en France au dix-septième siècle.

Sa grammaire, écrite en latin, est très-curieuse à plus d'un point de vue. Le *verbe* y est très-longuement et très-savamment traité. Le *participe* y est également l'objet d'une étude très-approfondie. Il serait à désirer que cette grammaire fût publiée ; elle est plus complète et meilleure sous tous les rapports que celles qui ont été imprimées dans les deux derniers siècles.

L'auteur, qui était Grec de naissance, connaissait parfaitement sa langue, et il a su en exposer les principes de la façon la plus claire et la plus méthodique.

Le titre de la grammaire que nous donnons ci-dessus est celui du manuscrit ; Du Cange en a donné un autre à la fin du second volume de son *Glossaire.*

Le manuscrit de la Bibliothèque nationale est un petit in-4° de 78 feuillets, sans chiffres de pagination ; l'écriture

est celle du dix-septième siècle, claire, nette, aisée à lire, malgré les abréviations dont elle est surchargée.

La publication de ce manuscrit serait, nous le répétons, un véritable service rendu à la littérature néo-hellénique.

Citons encore, d'après le catalogue de la Propagande de Rome : *Manuductio compendiaria et facilis ad linguam græcam*, 1696, in-8°, que nous pensons être une grammaire grecque vulgaire.

IV. Nous voici maintenant arrivés au dix-huitième siècle, les grammaires grecques vulgaires vont se succéder à de courts intervalles. Celle qui ouvre la marche a pour auteur un Allemand, qui s'appelait en latin Tribbechovius : essai informe, incomplet, et qui, malgré les erreurs dont il fourmille, fut cependant bien accueilli des Muses. Un poëte (mais un poëte impérial), Heinrich Acker, de Gotha, fit en son honneur l'épigramme que voici :

Multis vulgaris Græcorum cognita lingua;
Illam qui vellet tradere nullus erat,
Quippe rudis tantum fuerat confusaque moles,
Principium rerum quale poeta facit.
Portius, ingenii fama super æthera notus,
Neglectæ linguæ præstitit auxilium;
Tribchovius sequitur præcellens arte magister,
Qui methodum, et linguæ condidit historiam.
Sic ergo Hebræus, pariter Chaldæus, Arabsque
Condocuit Græcis æmula verba loqui.
I nunc, et tali te dede, juventa, labori;
His bene perceptis Græcia tota patet.

Cette grammaire n'est qu'un pastiche de celle de Portios; en voici le titre :

M. Jo. Tribbechovi, fac. Th. Hall. et Phil. Jen. Adi. Brevia linguæ Ῥωμαΐκῆς, *sive Græcæ vulgaris, Elementa, quibus differentia antiquum inter et recentiorem Græcismum præcipue ostenditur. Præmissa est dissertatio de ortu et natura hujus linguæ; accessit Concio Christi montana (Matth. V. VI. VII.)—Epistola Cl. Anastasii, Græci* (1), *et syllabus vocum usitatiorum. Ienæ, impensis Joannis*

(1) Ce Grec signe sa lettre : Ἀναστάσιος Μιχαὴλ, ὁ Μακεδών.

Bielckii, typis Nisianis, excud. Henricus Beyerus, 1705. — In-12, sans pagination.

V. Trois ans plus tard (1708), c'est encore un Allemand, Michel Lang, qui publie une grammaire grecque vulgaire. Cet ouvrage, composé sur le modèle de ceux de Portios et de Tribbechovius, est, comme eux, bien éloigné de la perfection. — Lang avoue que le romaïque lui est plus connu par les livres que par les rapports qu'il a eus avec les Grecs, alors peu nombreux en Allemagne. Comme Tribbechovius, il n'a eu à sa disposition, pour composer sa grammaire, qu'un nombre fort restreint d'ouvrages grecs vulgaires ; ce sont, entre autres, la *Batrachomyomachie* de Dimitrios Zinos, qu'il a rééditée lui-même; l'*Histoire d'Alexandre*, du même auteur ; l'*Iliade* de Loukanès ; quelques livres ascétiques, tels que le *Salut des Pécheurs*, par Agapios ; enfin la traduction du Nouveau Testament, par Maximos Kallioupolitis.

Voici le titre de la Grammaire de Lang :

Joh. Mich. Langii D. Philologiæ barbaro-græcæ pars prior continens : I, meletemata de origine, progressu et variis fatis linguæ græcæ tam veteris quam hodiernæ sive vulgaris ῥωμαϊκῆς; *II, Grammaticæ barbaro-græcæ synopsin, et tandem III Glossarii barbaro-græci compendium. Prostat Noribergæ et Altdorfi, typis et impensis Jodoci Wilhelmi Kohlesii, Univers. Altdorf. Typogr. A. O. R. CIↃIↃCCVIII.* — In-4°, XXVIII-204.

VI. En 1709, Thomas, capucin de Paris, fit imprimer sa *Nouvelle Méthode pour apprendre les principes de la langue greque vulgaire, divisée et partagée en XII heures*. Cette grammaire expliquée en trois langues (latine, française et italienne) n'a qu'un bien mince mérite si on la compare aux savants travaux auxquels la langue néo-hellénique a donné récemment lieu en France, en Allemagne et en Grèce. Mais à l'époque où elle parut elle comblait un vide réel, et rendait un égal service aux voyageurs et aux marchands. Personne ne partait pour l'Orient sans s'être préalablement procuré, chez Pierre Cari, libraire sur le port de Marseille,

le lexique de Somavera et la grammaire de Thomas. Sur un exemplaire de ce dernier ouvrage, que nous avons en notre possession, on lit :

Ce livre appartient à Jacques Bourdon, capitaine de l'*Étoile*, de la ville de Marseille, et il lui a été donné par Manuel Dimitri, maître d'école au Port-Lion (le Pirée), en 1718.

Et plus bas, ces deux vers latins :

Grammatica hæc doctus quam concinnaverat auctor,
Jam decies mecum tractus invisit Eoos.

Si le livre de Thomas avait trouvé un bienveillant accueil auprès des négociants et des touristes, il ne fut pas recherché avec moins d'empressement par le monde savant. Depuis longtemps déjà la grammaire de Portios était épuisée, et les hellénistes qui, comme notre illustre compatriote, Huet, évêque d'Avranches, désiraient acquérir quelques notions d'une langue qui possédait déjà toute une littérature, en étaient réduits à se composer eux-mêmes une grammaire : méthode longue, fastidieuse, impraticable pour le plus grand nombre, remplie d'inconvénients de tout genre auxquels l'ouvrage qui nous occupe vint heureusement remédier. Nous ne voulons pas dire pour cela qu'il soit exempt de défauts ; nous qui l'avons longuement étudié, nous savons mieux que personne tout ce qu'il contient d'erreurs et d'imperfections. Le traité de prononciation, notamment, est des plus incomplets ; nous n'en voulons pour preuve que le passage suivant : « Θῆτα est très-difficile à prononcer, et sans un grand usage, difficilement le prononce-t-on comme il faut, puisqu'il est nécessaire que la langue se trouve entre les dents, ce qui ne s'acquiert qu'avec la pratique. » Enfin, malgré toutes les omissions qu'il serait fastidieux de signaler, nous sommes d'avis que cette grammaire ne mérite pas l'anathème dans lequel M. Mullach l'a enveloppée conjointement avec celle de Mercado (Introd. à la *Batrachomyomachie* de Zinos, page XLII). Elle a du moins un immense et incontestable avantage sur les travaux de Tribbechovius et de Lang ; car, tandis que ces savants allemands n'ont eu

à leur disposition pour composer leurs grammaires qu'un très-petit nombre d'ouvrages en grec vulgaire, Thomas a été, lui, pendant de longues années missionnaire apostolique en Grèce ; il a vécu au milieu du peuple, il a parlé avec lui sa langue, il l'a étudiée dans sa source même, et, par conséquent, a été plus capable que personne d'en rédiger la grammaire. En outre, comme presque tous les missionnaires catholiques dans le Levant, Thomas écrit le romaïque d'une façon assez satisfaisante, et son style naïf et populaire nous rappelle celui du P. François Richard, dans son ouvrage intitulé : *le Bouclier de la foi*, *etc.* (1).

Nous croyons être agréable au lecteur en citant, comme échantillon du style de Thomas, quelques passages de l'introduction qu'il mit en tête du « Θησαυρὸς τῆς Ρωμαΐκῆς καὶ τῆς Φράγκικης γλώσσας » du P. Alexis Somavera, publié par ses soins en 1709 ; cette introduction est écrite dans une langue tout à fait vulgaire, il est vrai, mais qui est bien celle du peuple grec d'alors ; langue dans laquelle sont rédigés tous les opuscules de piété et de polémique dont la Propagande inonda si inutilement l'Orient, pendant le dix-huitième siècle.

« Ἐτοῦτο εἶναι (il fait ici l'éloge du Glossaire et de son auteur) τὸ πλειὰ ὠφέλιμον ὁποῦ ποτὲ δὲν ἐφάνηκε τετοίας λογῆς ἔργον, ἐξόδιασε καὶ εὐκαίροσε κόπον καὶ πόθον σαράντα χρονῶν καὶ ἠλύωσε, ἐτζάκησε νοῦν καὶ ψυχὴν ἑνοῦ του πλειὰ ἐνδόξου καὶ ἐναρετοῦ ἀνθρώπου ὁποῦ νὰ ἐβρέθηκεν (2) ἀνάμεσα εἰς ὅλους τοὺς πλεὸν ἄξιους ἀποστελλάριδες τῶν γαλλινῶν Καπουτζίνων.

.... Καὶ ἀπ' ἐκεῖ ὅλη ἡ μεγάλη ἐγνία ὁποῦ

(1) Cet ouvrage est très-curieux au point de vue de la langue, et Du Cange le cite presque à chaque page de son Glossaire ; en voici le titre complet : Τάργα τῆς πίστεως τῆς Ῥωμαΐκῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν διαφένδευσιν τῆς ὀρθοδοξίας, συνθεῖσα παρὰ τοῦ αἰδεσίμου πατρὸς Φραγκίσκου Ῥιχάρδου, τοῦ ἐκ τῆς Ἰησοῦ ἑταιρίας θεολόγου. Ἐν τοῖς Παρισίοις ἐκ τῶν τύπων Κλαυδίου τοῦ Κραμοσίου, ἔτει Κυρίου ,αχνη' (in-4°, 412 et 346 pages.)

(2) Nous conservons l'orthographe souvent fautive de l'original.

ἤχεν (3) ἀτός του αὐτὸς ὁ δάσκαλος νὰ μάθῃ τὰ Ῥωμαῖκα, ἡ παράξενη λακτάρα νὰ ἀπικάσῃ τὴν φυσικὴν γλῶσσαν καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ ἀξανήξῃ καὶ νὰ ξετριπόσῃ τὴν διαφορὰν τῶν διαλεκτῶν νὰ γυρεύῃ συχναῖς φοραῖς τὴν εἴδησιν ἀπὸ τοὺς πλειὰ φωτισμένους καὶ τοὺς πλειὰ προκομένους ἀνθρώπους τῆς ἀνατολῆς· τέλος ἴντα καὶ τὶ περισσότερον νὰ σᾶς πῶ παρὰ τὴν βαθυάν του γνώσην καὶ τὴν ὁλοκαιρήν του πράξην ὁποῦ ἤχεν εἰς πᾶσα πράγμα τόσον εἰς τὴν Πόλιν, στὴν Σμίρνην, στὴν Χίω, στὴν Κρήτην, στὴν Ἀθήναν, στὴν Μωρέαν, ὅσον καὶ εἰς τὰ ἐπίλοιπα νήσια τῆς ἄσπρῆς θάλασσας, παντοῦ ἐκεῖ ἰστάθηκε πρωεστὸς : ὅλα τοῦτα λέγω τ' ἀξιώματα, καμώματα, πράξες καὶ πρόκοψες τὸν ἐκούνησαν καὶ τὸν ἐσάλεψαν νὰ τὸ συνθήσῃ μὲ τόσον ὑψηλὸν μάθημα ὁποῦ δὲν βολεῖ παρὰ νὰ ὠφελεθοῦσι πολλὰ Φράγγοι καὶ Ῥωμαίοι.

Δέξου τὸ λοιπὸν διὰ τὴν ὥραν, φιλαναγνώστη μου, ἐτοῦτο τὸ τόσον χρειαζούμενον λέξικον τοῦ μακαρίτη μας Πατρ' Ἀλέξιου, καὶ κάμε νὰ τὸ χάρῃς μαζὶ μὲ τὴν γραμματικήν μου· τὸ πρῶτο του μέρος ὁποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ ῥωμαῖκα θέλει δουλέψῃ τῶν Ἀνατολητικῶν διὰ νὰ μάθουν τὰ Φράγκικα ὁποῦ ζάρουν (ont coutume) νἄναι ἐκεῖ τὰ πλειὰ καθολικά· ἡ ἀποπήσω του ἡ μεριὰ ὁποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ Φράγκικα θέλει δουλέψῃ διὰ τοὺς τῆς Εὐρόπης, γιὰ νὰ μαθαίνουν αὐτὴν τὴν Ῥωμαίκην γλῶσσαν, ὁποῦ εἶναι ἡ φυσικὴ καὶ ἡ πλειὰ κοινὴ τῆς Ἀνατολῆς.

La Grammaire de Thomas fut traduite en anglais au commencement de ce siècle (1818), et publiée à Londres sous ce titre : « *A concise Grammar of the modern Greek language, by Robertson.* »

VII. En 1732, un moine espagnol de l'ordre de Saint-François publia à Rome, sous ce titre, une Grammaire grecque vulgaire :

Νέα ἐγκυκλοπαιδία τῆς ἀποστολῆς τῆς Κύπρου ; *Nova En-*

(3) Ἤχεν = εἶχεν.

cyclopædia missionis apostolicæ in regno Cypri, seu Institutiones linguæ græcæ vulgaris, cum aliquibus additamentis apprime necessariis, ad vernaculam Græcorum facilius addiscendam pro majori apostolicæ missionis commodo. Auctore R. P. F. Petro Mercado Reg. Observantiæ S. P. Francisci, Provinciæ Aragoniæ filio, Custodiæ Terræ Sanctæ prædicatore apostolico, et Miss. linguæ græcæ, ejusdemque lectore. Romæ, typis Salvioni; MDCCXXXII. Superiorum permissu. (In-4°, XII-212.)

Cette grammaire est, au grand déplaisir de M. Mullach, dédiée à Notre-Dame del Pilar de Saragosse, dédicace qui, si elle n'ajoute aucune qualité à l'ouvrage, ne diminue du moins en rien sa valeur intrinsèque.

Missionnaire en Chypre pendant plusieurs années, Mercado a cédé au désir de rédiger une grammaire à l'usage de ceux de ses compatriotes qui se destinent aux missions de la Grèce. Il ne veut pas qu'ils soient privés d'un secours dont il a lui-même vivement regretté l'absénce au commencement de son ministère apostolique.

Mercado connaissait du reste fort bien le grec vulgaire, et, dans ses voyages, il avait fait sur cette langue des observations qui ne manquent pas de justesse. « Les savants eux-mêmes, dit-il, trouveront dans ma grammaire des termes difficiles ; mais qu'on ne m'en blâme pas, car il est plus clair que le jour que le grec actuel est, selon les localités, mélangé de turc, d'arabe et d'italien. »

Dès le moment de son apparition, l'ouvrage de Mercado reçut les approbations d'une foule de savants personnages, parmi lesquels nous remarquons Cyrille, patriarche d'Antioche ; Dionysios Modinos, archevêque grec de Milo, et Joseph Simon Assemani, conservateur de la Bibliothèque Vaticane. Ce dernier composa à la louange de l'auteur l'épigramme grecque que voici :

Ἑλλάδος ἐλλογίμου φωνὰς ἐπὶ γλῶτταν Ἰβήρων
Μερκᾶτος μετάγων παντοδαποῖσι πόνοις,
Πρᾶγμα μὲν ἀργαλέον πάντων καὶ ἐσθλὸν ἔοργεν,

Οὕνεκα τῷ ἔσται τὸ κλέος ἀΐδιον·
Οὐ μόνον ἑλληνιζομέναι ἐδίδαξεν Ἀχαίων
Ῥήμασιν Ἰσπάνους τοῖς μετὰ πᾶσι τόποις·
Ἀλλ' ὡς Ῥωμαίων ἐρικήδους Πίστεος αἰνῶς
Ἕλληνες διδαχήν δέχθαι ἐπουρανίην.

Enfin, la dernière et la plus curieuse approbation est celle d'un Maronite chypriote nommé André Scandar ; elle nous révèle l'existence d'un homme illustre à plus d'un titre, et cependant peu connu des Grecs, dont il se regardait comme le compatriote. Voici la reproduction intégrale de cette pièce :

« Non sine maxima approbatione, imo summa animi jucunditate, vidi ac perlegi opus, cui titulus : *Nova Encyclopædia*, etc. Quod sane, nedum Cypricæ Nationis, *ex qua ipsemet oriundus*, verum etiam universæ Græciæ missionariis proficuum valde et acceptum fore adjudico ; in cujus rei fidem subscribor. Romæ, die 17 Januarii, anno Domini 1732. »

« *Andreas Scandar, Cyprius Maronita, protonotarius apostolicus, Arabicæ linguæ in Romano Sapientiæ archigymnasio professor, necnon linguarum orientalium apud Sanctam Sedem et sacram Cougregationem de Propaganda Fide interpres.* »

La grammaire de Mercado est expliquée en latin, en espagnol et en italien. Ce n'est pas un chef-d'œuvre, il s'en faut de beaucoup ; mais, n'en déplaise au savant professeur de grec moderne de Berlin, elle n'est pas aussi *misérable* et aussi nulle qu'il veut bien le dire. L'auteur a fort bien traité ce qui concerne les déclinaisons et les conjugaisons, et surtout très-nettement exposé les règles de la formation des temps.

Mais une particularité que personne ne semble avoir remarquée, et bien digne pourtant d'attirer l'attention des linguistes, c'est que l'on trouve dans cette grammaire la première mention du curieux dialecte chypriote si savamment étudié de nos jours par M. Athanase Sakellarios, professeur au Pirée (Τὰ Κυπριακὰ, τόμος τρίτος · ἡ ἐν Κύπρῳ γλῶσσα, (Athènes, 1868, in-8°). A côté d'une forme commune à toute la Grèce, il arrive souvent à Mercado de citer la forme particulière à l'île qu'il évangélisait. Mais c'est principalement

dans le vocabulaire qui occupe les pages 154-182, qu'il a fait une large part à son dialecte de prédilection ; les termes chypriotes y abondent ; citons-en quelques-uns au hasard :

Νώμος, dos ; νώμοι, épaules ; φάλι, ἀφάλι, nombril ; φλέγαις, veines ; μεγαλιῶνας, pouce ; πελοδάκτυλον, le doigt du milieu ; βοῦκα, joue ; μάσκαις, mâchoires ; ξυλοδόντια, dents canines, ἔννι, barbe ; φλαγκί, poumon ; πατοῦρα, plante du pied ; ψιζία, absinthe ; ἐλξίνι, pariétaire ; βουρδουλίσι, lis ; σίφυτον, immortelle ; καρκοῦλας, limaçon ; λυμπούρι, fourmi ; κουδέλα, brebis ; κοιμινιά, cheminée ; λαμπρό, feu ; ἰδία (ἡδεία ?), rosée ; ἀπλάδα, plaine ; χανούτια, boutiques ; ὀξύς, violet ; τὸ ταράκο, le jeu d'échecs ; κομοδρώμος (πεταλᾶς), maréchal ferrant ; λαρδοκοντούρι, caille ; τουρόπινας, cigogne ; παπαδιά, alouette ; καζικορώνα, pie ; καμηλοπούλι, autruche ; ἀτός (ἀετός ?), vautour ; σκόγιος, écueil.

Mercado a inséré dans les dernières pages de sa grammaire un *Examen de conscience sur les commandements de Dieu ;* une *Consolation, ou Méthode chrétienne pour visiter les malades ; les Actes de Foi, d'Espérance et de Charité, et les Litanies de la vierge Marie.* Le tout en grec et en latin.

Ces quelques pages sont écrites dans un style barbarement vulgaire, et cependant on y reconnaît une longue habitude du grec et une très-grande facilité d'élocution ; seulement il est regrettable que l'orthographe ait été si négligée et qu'on ait laissé subsister des fautes tellement grossières qu'on se demande s'il est possible qu'un homme vraiment instruit ait écrit d'une façon si incorrecte ; citons comme spécimen le passage suivant :

« ..... Ἐὰν ἐπιθύμησεν νὰ κριματήση μὲ ταῖς γυναίκαις, εἶναι κρατοῦμενος νὰ εἰπῆ ταῖς βαρεαῖς περίστασες· ἤγουν, πόσαις βολαῖς μὲ ταῖς κουραζιαῖς, πόσαις μὲ ταῖς πανδρεμέναις, πόσαις μὲ καλογριάδες (!!), πόσαις μὲ ταῖς ἀπισταῖς, etc. ; καὶ τὸ ἴδιον εἶναι κρατουμένη ἡ γυναίκα εἰς τὴν τάξιν τοῦ ἀνδρὸς, ἢ τοῦ ἀνθρώπου. » (*Examen de conscience.*)

Indiquons en outre, à titre de renseignement bibliogra-

phique, les grammaires suivantes, mentionnées dans Brunet, et l'ouvrage de Vater, *Litteratur der Grammatiken*, etc. *Berlin*, 1847, in-8° :

1747. — Callenberg (J.-H.). Grammatica linguæ græcæ vulgaris, quæ hodiernæ Ecclesiæ græcæ vernacula est. *Halæ*, in-4°. (Vater.)

1747. — Callenberg (J.-H.). Paradigmata linguæ græcæ vulgaris. *Halæ*, in-4°. (*Id.*)

1770. — Antiquarius (A.). Grammatica græca vulgaris. *Venetiis*, in-8°. (*Id.*)

1784. — Anianæ antiparii grammatica græca vulgaris. *Venetiis*, in-4°. (Brunet.)

1789. — Grammatica, dizionarj, e colloquj per imparare le lingue italiana, greca-volgare, et turca, e varie scienze. Opera del Padre maestro Bernardino Pianzola, che fu prefetto delle missioni orientali de' minori conventuali. *Padova*. (Ce titre est rapporté d'après la troisième édition (imprimée à Venise en 1801), la seule que nous ayons sous les yeux. La date de 1789, indiquée par Brunet et Vater, se rapporte à la deuxième édition. Quant à la première, publiée également à Padoue, nous n'en connaissons pas le millésime.)

Nikolaos Sophianos fit ses études à Rome, dans le célèbre collége grec fondé par Léon X. Le jeune Corfiote y eut pour condisciples et amis plusieurs de ses compatriotes, entre autres Christophe Kontoléos, auteur d'une savante dissertation latine sur l'âme humaine ; Constantin Rhallis, un Spartiate de noble race, dont Sophianos lui-même a fait l'éloge en l'appelant καλὸς καὶ συνετώτατος ; Mathieu Dévaris, qui traduisit en grec, à l'instance de Grégoire XIII, les canons du concile de Trente, et dont le *Liber de Græcæ linguæ particulis* a été tant de fois réimprimé.

Durant son séjour dans la ville éternelle, Sophianos consacra une grande partie de son temps à copier des manuscrits. Nous avons pu en examiner un bon nombre à la Bi-

bliothèque nationale de Paris : ce ne sont pas des chefs-d'œuvre de calligraphie, mais ils sont tracés d'une main ferme, égale et assurée; l'écriture en est nette, propre, régulière et facile à lire. Le manuscrit (n° 2592) de la grammaire que nous éditons est autographe. Nous ne savons s'il est conforme au manuscrit du même ouvrage, conservé à la biblioth. Vaticane, ou s'il en diffère sous quelques rapports. Nous nous sommes, à deux reprises différentes, adressé à Rome pour obtenir une copie de ce manuscrit; nous avons même offert de payer d'avance : eh bien ! nous avons perdu notre temps et nos timbres-poste; on ne nous a pas même fait l'honneur d'une lettre de refus.

Un des premiers livres de Sophianos est celui qu'il écrivit *sur la fabrication et l'usage de l'astrolabe*, Περὶ κατασκευῆς καὶ χρήσεως κρικωτοῦ ἀστρολάβου. Il est dédié par l'auteur au pape Paul III. Il ne porte ni date ni lieu d'impression; cependant M. Sathas (Νεοελλ. Φιλολογία) conjecture qu'il a été imprimé après l'année 1539. Cet ouvrage, dont les exemplaires sont aujourd'hui excessivement rares, existe en manuscrit autographe à la Bibliothèque nationale de Paris.

En 1540, Sophianos composa les cartes de la Grèce, travail excellent dont Gerbelius a fait le plus brillant éloge.

De Rome, Sophianos se rendit à Venise. Dans cette ville, il fit connaissance de l'Espagnol Jacques Mendoza, et il fut chargé par lui de parcourir les monastères du mont Athos, dans le but d'y recueillir des manuscrits. Il fut assez heureux pour y découvrir un Isocrate plus complet que celui qui était imprimé.

Mais, selon nous, l'œuvre capitale de Sophianos, c'est sa grammaire. Il fut le premier à comprendre que la langue vulgaire était susceptible de perfectionnement, et que si l'on voulait faire pénétrer l'instruction parmi le peuple, il fallait lui parler sa langue, et non pas celle du siècle de Périclès. Éclairer le peuple, relever le niveau des intelligences tombé si bas dans la patrie de Socrate et de Platon, telle fut la glorieuse et noble tâche qu'il s'imposa, et à l'accomplissement de laquelle il consacra toute sa vie.

C'est dans ce but qu'il avait l'intention de composer une série d'ouvrages, depuis la grammaire jusqu'à la logique et la philosophie. Il nous fait connaître lui-même ses projets dans son Épître dédicatoire et dans les dernières pages de la grammaire. Quelles circonstances vinrent interrompre une œuvre si heureusement commencée? C'est ce que nous ne saurions dire; l'histoire est muette à ce sujet.

Le texte que nous publions est celui du n° 2592 de la Bibliothèque nationale; nous avons respecté l'orthographe dans ses plus petits détails; nous n'avons non plus rien changé à l'accentuation. Sophianos semble ignorer ce que c'est que l'*iota souscrit*; il n'en fait jamais usage; nous ne l'avons donc pas rétabli là où il eût dû se trouver. Enfin, si par hasard nous nous sommes, pour un motif quelconque, tant soit peu écarté du texte, nous avons eu soin de l'indiquer en note.

Nous donnons ci-dessous deux biographies de Sophianos; elles compléteront ce que nous avons dit précédemment. La première est extraite du livre de Hody, *de Græcis illustribus*, etc.; la seconde, de la Νεοελληνικὴ Φιλολογία de notre ami M. Sathas, d'Athènes.

NICOLAUS SOPHIANUS, Corcyræus Græcus, Romæ primum Græcas litteras docuit, deinde Venetiis. De machinis bellicis librum ad card. Bessarionem scripsit, qui Venetiis in Bessarionis Bibliotheca adservatur. Edidit etiam tabulas Græciæ scitissime depictas cum nominibus locorum antiquis et recentioribus, Romæ primum et postea, anno MDXLIV, Basileæ apud Jo. Oporinum excusas. Quas tanti fecit Nic. Gerbelius, Germanus, ut isagogen, sive commentarium in eas eruditissimum ediderit sub titulo « *Pro declaratione picturæ sive descriptionis Græciæ Nic. Sophiani libri VII.* » Eumque dicit « nunquam sibi sine honoris præfatione nominandum esse. » Idem de eo : Nicolaus Sophianus « vir, « ut ego quidem sentio, spectatæ virtutis et eruditionis, cum

« tantas historiæ utilitates animo perspiceret, quo majore « cum fructu, atque nonnulla etiam cum voluptate, studiosi « in historiis versari possent, consilio pulcherrimo ac prope « divino, descriptionem hanc Græciæ ex optimis utriusque « linguæ scriptoribus collectam, in hanc elegantissimam « picturam redegit. » Scripsit quoque libellum Græcum de Astrolabio.

Raph. Volaterranus, Anthropologiæ lib. XXI, postquam locutus fuisset de Chrysolora, Bessarione, Trapezuntio, Gaza, Andronico Thessalonicensi, Argyropylo, Chalcondyle et Constantino Lascari; Marullo et Musuro silentio præteritis, de Sophiano et Georgio Alexandro, professoribus græcis, loqui pergit. « Sophianus vero (inquit) qui Romæ præci- « piebat, simul et Georgium Alexandrum præsulem Creten- « sem, qui nuper etiam in urbe docuit, inter præceptores « ponam Græcæ disciplinæ, quanquam latinam parum attige- « rint, nec cum supradictis vel in patria lingua conferendi, « moribus alioquin humanissimis, vitæque probitate quæ una « maxima est laus, forte superiores. »

Cum libellum suum *de Machinis* Bessarioni card. dicavit, inde ejus dignoscitur ætas; ad tantam tamen senectutem pervenit, ut etiam ad annum Christi minimum MDXLIV pertingeret. Gesnerus enim, in Bibliotheca quam edidit anno MDXLV, ait se illum Venetiis ante sesquiannum convenisse a Simlero male dicitur claruisse an. MDXLVIII, quasi tum potissimum claruerit. Rectius dicitur a G. Vossio docuisse Romæ an. MCCCCLXXX.

(Hodius, *de Græcis illustribus*, etc., p. 309-311.)

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΟΦΙΑΝΟΣ γεννηθεὶς ἐν Κερκύρᾳ ἐξεπαιδεύθη εἰς τὸ ἐν Ῥώμῃ Ἑλληνικὸν γυμνάσιον, ἔνθα εὐδοκιμήσας προσείλκυσε τὴν εὔνοιαν τοῦ καρδιναλίου Νικολάου τοῦ Ῥοδολφίου, οὗτινος ὁ οἶκος ἠδύνατο δικαίως νὰ ὀνομασθῇ ἐνδιαίτημα σοφίας, διότι ποικίλης μαθήσεως ἄνδρες εἶχον ἐκεῖ τὴν διατριβήν των, ἐν οἷς μετὰ τοῦ Σοφιανοῦ καὶ ἕτεροι Ἕλληνες

συνετέλουν αὐτόθι, ὡς Κωνσταντῖνος ὁ Ῥάλλης, Χριστοφόρος ὁ Κοντολέος, καὶ Ματθαῖος ὁ Δεβάρης.

Ὁ Σοφιανὸς διατρίβων ἔτι ἐν Ῥώμῃ παρίσταται κατὰ πρῶτον ὡς ἀντιγραφεὺς Ἑλληνικῶν χειρογράφων· καὶ ὄχι ὀλίγα ἰδιόχειρα αὐτοῦ ἀντίγραφα σώζονται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων φέροντα περίπου τὸ ἔτος 1534.

Τότε δὲ συνέγραψε — Περὶ κατασκευῆς καὶ χρήσεως κρικωτοῦ ἀστρολάβου, τυπωθὲν ἄγνωστον κατὰ ποῖον ἔτος (ὀλίγον ὅμως μετὰ τὸ 1539), καὶ προσφωνηθὲν τῷ πάπᾳ Παύλῳ Γ', φιλοπονήσας καὶ τοὺς ἐν ἔτει 1540 τυπωθέντας πίνακας τῆς Ἑλλάδος, προσθεὶς παρὰ τ' ἀρχαῖα καὶ τὰ σύστοιχα τῆς νέας Ἑλλάδος.

Καὶ τῳόντι πολὺ ἀξιέπαινος εἶνε ὁ Σοφιανὸς, διότι πρῶτος συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ συνάψῃ, οὕτως εἰπεῖν, μετὰ τῶν νέων, διὰ τῆς ἀναπολητικῆς τῶν ἀρχαίων ὀνομάτων δυνάμεως, τὴν μνήμην τῆς παλαιᾶς δόξης.

Ἐκ Ῥώμης ὁ Σοφιανὸς μετέβη εἰς Βενετίαν, ὅπου τῷ 1543 γνωρίσας αὐτὸν ὁ Ἱσπανὸς Ἰάκωβος Μενδόζας ἀπέστειλεν εἰς Ἄθωνα πρὸς συλλογὴν ἑλληνικῶν χειρογράφων. Ἐν τῇ περιοδείᾳ ἐκείνῃ ὁ Νικόλαος ηὐτύχησε ν' ἀνεύρῃ σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ χειρόγραφον τοῦ Ἰσοκράτους πληρέστερον τοῦ τετυπωμένου.

Βλέπων τὴν Ἑλλάδα βεβυθισμένην εἰς παχυλὴν ἀμάθειαν, ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως καταλλήλων πρὸς διδαχὴν τοῦ λάου βιβλίων, ὁ Σοφιανὸς συνέλαβε τὴν ἀξιέπαινον ἰδέαν ἵνα περιγράψῃ καὶ τυπώσῃ σειρὰν βιβλίων εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν. Συνέταξεν ὅθεν εἰσαγωγὴν Γραμματικῆς, ἐπαγγελλόμενος νὰ συγγράψῃ ῥητορικὴν, λογικὴν, γεωμετρίαν, ἀστρονομίαν, καὶ τ' ἄλλα τῆς φιλοσοφίας μέρη, ὡς καὶ ἁπλοελληνικὸν λεξικόν.

Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον μετέφρασεν εἰς τὴν καθομιλουμένην τὸ Περὶ παίδων ἀγωγῆς τοῦ Πλουτάρχου, καὶ ἐτύπωσεν αὐτὸ «ἐν οἰκίᾳ Βαρθολομαίου τοῦ Καλλιγράφου ͵αφμδ', μηνὶ Ἰανουαρίου β'.» Προσφωνεῖ δὲ τὴν μετάφρασίν του ταύ-

την ὁ Σοφιανὸς εἰς Διονύσιον, ἐπίσκοπον Χεῤῥονήσου καὶ Μυλοποτάμου, λέγων ἐν τῇ ἀφιερωτικῇ ἐπιστολῇ, ὅτι ἂν ὑπεδέχετο εὐμενῶς τὸ ἐν λόγῳ, ἤθελεν ἐκδώσει καὶ τὰ ἐπίλοιπα βιβλία τοῦ Πλουτάρχου, τοὺς διαλόγους τοῦ Λουκιανοῦ, καὶ ἄλλα τῆς ἱερᾶς Θεολογίας, πάντα εἰς τὴν καθομιλουμένην.

Ὁ Σοφιανὸς ἐπὶ σκοπῷ νὰ διαδώσῃ εὐχερέστερον ὅσα ὑπὲρ τῆς στοιχειώδους παιδεύσεως προὐτίθετο νὰ δημοσιεύσῃ, συνέστησεν ἐν Βενετίᾳ τυπογραφεῖον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἓν μόνον γνωρίζεται τυπωθὲν, τὸ Ὡρολόγιον (1545, μηνὶ Μαΐῳ 6).

Ἔγραψεν ὁ Σοφιανὸς καὶ Σημειώσεις εἰς Πτολεμαίου γεωγραφίαν, ἀνεκδότους. Ἐπεμελήθη δὲ μετὰ τῶν ἄλλων τροφίμων τὰς ὑπὸ τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἑλληνικοῦ Γυμνασίου γενομένας ἐκδόσεις. (Sathas, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, pages 141-143.)

Sur Nikolaos Sophianos, on peut encore consulter le *Catalogue* de M. André Vréto, 2e partie, p. 28, 336 et 337.

Paris, 23 décembre 1869.

ÉMILE LEGRAND.

Amplissimo et Clarissimo Principi Joanni Lotharingio S. R. E. Diacono Cardinali N. Sophianus S. D.

Cum viderem plerasque nationes, Princeps illustrissime, hac nostra tempestate suas certatim linguas exornare, non solum scribendo res scitu dignas, quæ aliunde haberi non possunt, verum ad regulas Grammatices diligenter eas dirigendo, cœpi etiam ipse cogitare an operæ pretium facturus essem, si linguam nostram, qua vulgo Græci utimur, ad methodum et canonas revocarem, et putavi me non inanem laborem suscepturum, ut hi qui græcæ linguæ studio tenentur non solum veterem illum Græcorum sermonem, sed recentiorem et hunc percipere possent; tum etiam ut qui vellent in Græcia et finitimis illi regionibus Turcarum imperio subjectis versari facile sibi commercium pararent. Dum igitur hanc nostram, quam vocant vulgarem, linguam cum illa antiquorum confero Platonis, Demosthenis, Xenophontis et aliorum toto orbe jam olim magno suo merito illustrium, reperi multis in rebus hanc nostram vetere illa minime inferiorem esse. Constat n(empe) verbis puris per manus ab antiquissimo sæculo traditis et brevitate quadam mirabili, tum regulis certis et paucis, ut non multum sit elaborandum discere cupientibus.

Videbam ergo necessarium esse non solum Grammaticam scribere qua nomina et verba cum cæteris sermonis partibus

ad regulas redigerentur, sed etiam Lexicon condere, quo dictionum ingens sylva includeretur. Hunc tractatum in tres partes divisi. Prima, nomina et verba cum reliquis particulis ostendo. Secunda, ago de orthographia. Tertia vero, de constructione. Imposui jam ultimam manum primæ parti quam nunc T. R. D. offero; cæteras habeo in manibus, quæ propediem sub tuæ amplitudinis nomine prodibunt. Supererat ut Mæcenatem mihi meisque laboribus quærerem, quo patrono et ego ab obtrectatoribus tutus essem, et hæc mea opera in pretio haberetur non rei æstimatione, sed patroni nomine, ut censeri solent quæ templis offeruntur potius religione loci quam hominum judicio et censura. Nemo igitur in tam frequenti Urbe occurrit cui tu non videreris præferendus, sive nationis ingenuitatem spectarem, sive tui generis claritatem, sive etiam amorem, quo disciplinas omnes earumque studiosos amplecteris. Quod si hoc quidquid est munusculi hilari fronte acceperis, mirum quos addideris stimulos ut quæ pertinent ad Grammaticam absolvam, et animum applicem ad Lexicon componendum, in quo, ut spero, multa legentur ad rem bellicam et navalem, tum ad agriculturam, cæterasque artes pertinentia et ad domesticam etiam supellectilem, quæ nusquam apud autores reperientur.

Interim vale, Princeps Illustrissime.

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ

Ηγραμματικὴ ἔναι μία τέχνη ὁποῦ μᾶς παιδεύει νὰ γράφομεν καὶ νὰ λαλοῦμεν ὀρθά.

Γράμμα ἔναι τὸ μικρότερον μέρος ὁποῦ νἄναι στὴν φωνὴν τοῦ ἀνθρώπου· εἶναι δὲ ὅλα τὰ γράμματα εἴκοσι τέσσερα : α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ, τ, υ, φ, χ, ψ, ω.

Περὶ τοῦ πῶς μερίζονται τὰ εἴκοσι τέσσερα γράμματα.

Ἀπὸ τοῦτα ἐφτὰ μὲν φωνήεντα ὀνομάζονται : α, ε, η, ι, ο, υ, ω, καὶ μερίζονται εἰς μακρὰ δύο : η καὶ ω μέγα· εἰς βραχέα δύο : ε ψιλὸν καὶ ο μικρόν· εἰς δίχρονα τρία : α, ι, υ ψιλόν. Ἀπὸ τοῦτα γίνονται δίφθογγοι ἔξη : αι, αυ, ει, ευ, οι, ου.

Περὶ τῶν συμφώνων.

Τὰ δὲ λοιπὰ δεκαφτὰ λέγονται σύμφωνα : β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ.

Ἀπὸ τοῦτα λέγονται ἡμίφωνα μὲν ὀκτώ : ζ, ξ, ψ, λ, μ, ν, ρ, σ, ἐξ ὁποῖα εἶναι διπλᾶ τρία : ζ, ξ, ψ. Ἀμετάβολα τέσσερα : λ, μ, ν, ρ. — Ἄφωνα δὲ ἐννέα : β, γ, δ, κ, π, τ, θ, φ, χ, ἐξ ὁποῖα εἶναι ψιλὰ τρία : κ, π, τ· δασέα τρία : θ, φ, χ· μέσα τρία : β, γ, δ.

Ἀπὸ τὰ σύμφωνα λοιπὸν τοῦτα καὶ ἀπὸ τὰ φωνήεντα γίνονται οἱ συλλαβαῖς, οἷον : σω, πλα· ὅθεν γίνονται οἱ λέξες, οἷον : Σωκράτης, Πλάτων· ἐξ ὁποίαις γίνετ' ὁ λόγος, οἷον : ὁ Σωκράτης περιπατεῖ· ὁ Πλάτων ἀναγινώσκει.

ΠΕΡΙ ΛΟΓΟΥ.

Τοῦτος λοιπὸν ὁ λόγος ἔχει μέρη ὀκτώ : ὄνομα, ῥῆμα, μετοχὴν, ἄρθρον, ἀντωνυμίαν, πρόθεσιν, ἐπίῤῥημα καὶ σύνδεσμον. Ἀπὸ τοῦτα τὰ ὀκτὼ μέρη τὰ πέντε κλίνονται, οἷον : ὄνομα, ῥῆμα, μετοχὴ, ἄρθρον, ἀντωνυμία. Ἄκλιτα δὲ τὰ τρία : πρόθεσις, ἐπίῤῥημα καὶ σύνδεσμος.

ΠΕΡΙ ΟΝΟΜΑΤΟΣ.

Ὄνομα ἔναι μέρος λόγου ὁποῦ κλίνεται, τ' ὁποῖον σημαίνει σῶμα ἢ πρᾶγμα· σῶμα λέγω, οἷον : λίθος, ξύλον· πρᾶγμα, οἷον : τέχνη, παίδευσις· καὶ σημαίνει ἀκόμη οὐσίαν μερικὴν ἢ κοινήν· μερικὴν λέγω, οἷον : Σωκράτης, Πλάτων· κοινὴν, οἷον ἄνθρωπος, ἄλογον. Συμβαίνει δὲ ν' ἀκολουθοῦν τὸ ὄνομα πέντε τινά : γένη, εἴδη, σχήματα, ἀριθμοὶ καὶ πτώσες.

Γένη εἶναι τρία : ἀρσενικὸν, ὁ Ἀνδρέας· θηλυκὸν, ἡ Μαρία· οὐδέτερον, τὸ ξύλον.

Εἴδη δύο : πρωτότυπον, θεός· παράγωγον, θεωνᾶς.

Σχήματα δύο : ἁπλὸν, προφήτης· σύνθετον, ψευδοπροφήτης.

Ἀριθμοὶ δύο : ἑνικὸς, ὁ ἄνθρωπος· πληθυντικὸς, οἱ ἄνθρωποι.

Πτώσες πέντε : εὐθεῖα, ὁ ἄνθρωπος,
γενική, τοῦ ἀνθρώπου,
δοτική, τοῦ ἀνθρώπου,
αἰτιατική, τὸν ἄνθρωπον,
κλητική, ὦ ἄνθρωπε.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΩΔΙΩΝ.

Προσωδία ἔναι κάποια ἐξάπλωσις τῆς φωνῆς ὁποῦ κάνει τὴν λέξιν μακρότερην, καὶ λέγεται προσωδία διότι ἔναι σιμὰ στὴν ὠδήν, ἤγουν, στὸν ἦχον τοῦ λόγου. Εἶναι δὲ προσωδίαις ὀκτώ : ὀξεῖα, βαρεῖα, περισπωμένη, δασεῖα, ψιλή, ἀπόστροφος, ὑφὲν καὶ ὑποδιαστολή.

ΠΕΡΙ ΑΡΘΡΟΥ.

Ἄρθρον ἔναι μέρος λόγου ὁποῦ κλίνεται· βάνεται δὲ πάντοτε σταῖς ἀρχαῖς τῶν ὀνομάτων· συμβαίνουσι κ' εἰς αὐτὸ τρία : γένος, ἀριθμός, πτῶσις, καὶ κλίνετ' ἔτζη.

ΑΡΣΕΝΙΚΟΝ

ἑνικά.

Ἡ εὐθεῖα·	ὁ
ἡ γενική καὶ δοτική·	τοῦ
ἡ αἰτιατική·	τὸν

Πληθυντικά.

Ἡ εὐθεῖα τῶν πληθυντικῶν·	οἱ.
ἡ γενική καὶ δοτική·	τῶν.
ἡ αἰτιατική·	τούς.

Κλητικὴν τὰ ἄρθρα δὲν ἔχουν, διότι τὸ ὦ ἔν' ἐπίῤῥημα.

Θηλύκα ἐνικά.

Ἡ εὐθεῖα τῶν ἐνικῶν·	ἡ.
ἡ γενική καὶ δοτική·	τῆς.
ἡ αἰτιατική·	τήν.

Πληθυντικά.

Ἡ εὐθεῖα τῶν πληθυντικῶν·	οἱ (1).
ἡ γενική καὶ δοτική·	τῶν.
ἡ αἰτιατική·	ταῖς

Οὐδέτερα ἐνικά.

Ἡ εὐθεῖα τῶν ἐνικῶν·	τὸ.
ἡ γενική καὶ δοτική·	τοῦ.
ἡ αἰτιατική·	τὸ.

Πληθυντικά.

Ἡ εὐθεῖα τῶν πληθυντικῶν·	τὰ.
ἡ γενική καὶ δοτική·	τῶν.
ἡ αἰτιατική·	τὰ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΩΣ ΜΕΡΙΖΟΝΤΑΙ

τὰ ὀνόματα.

Ἀπὸ τὰ ὀνόματα τινὰ μὲν λέγονται ἰσοσύλλαβα καὶ τινὰ περιττοσύλλαβα· ἰσοσύλλαβα εἶναι ὅσα δὲν κάνουν περισσὴν

(1) Οἱ, au féminin pluriel; orthographe fautive alors en usage pour ἡ. Portios, à la p. 22 de sa Grammaire, après avoir correctement écrit ce mot, ajoute avec raison : « *Ex his facile colligi potest quam male alii notent in plurali articulum fœmininum per* οἱ *diphthongum, quæ soli masculino generi convenire debet.* »

συλλαβὴν εἰς τὸ τέλος τῆς γενικῆς, ἤγουν, ὁ λόγος, τοῦ λόγου· ἡ ἡμέρα, τῆς ἡμέρας· τὸ ξύλον, τοῦ ξύλου.

Περιττοσύλλαβα εἶναι ὅσα κάνουν περισσὴν συλλαβὴν εἰς τὸ τέλος τῆς γενικῆς, οἷον, ὁ Αἴας, τοῦ Αἴαντος· ἡ φύσις, τῆς φύσεως· τὸ πρᾶγμα, τοῦ πράγματος. Γίνονται λοιπὸν τῶν ὀνομάτων κλίσες ἑφτά· ἕξη τῶν ἰσοσυλλάβων, καὶ μία τῶν περιττοσυλλάβων.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΚΛΙΣΕΩΣ.

Πρώτη κλίσις τῶν ὀνομάτων λέγετ' ἐκείνη ὁπὄχει ὀνόματα μόνον ἀρσενικὰ ὁποῦ τελειώνουν εἰς: ας, ης, ις, υς, οἷον· ὁ Ἀνδρέας, ὁ προφήτης, ὁ μάντις, ὁ βαρύς· ὁποῖα κάνουν τὴν γενικὴν, καὶ τὴν δοτικὴν, καὶ τὴν κλητικὴν εὐγάνοντας τὸ σ ἀπὸ τὴν εὐθεῖαν, καὶ τὴν αἰτιατικὴν ἀλλάσσοντας τὸ σ εἰς ν, οἷον, ὁ προφήτης, τὸν προφήτην, ὦ προφήτη, καὶ κλίνονται στὸν τρόπον τοῦτον·

Ἑνικά.

Ἡ εὐθεῖα τῶν ἑνικῶν·	ὁ προφήτης
ἡ γενική καὶ δοτική·	τοῦ προφήτη
ἡ αἰτιατική·	τὸν προφήτην
ἡ κλητική·	ὦ προφήτη.

Πληθυντικά.

Ἡ εὐθεῖα τῶν πληθυντικῶν·	οἱ προφήταις
ἡ γενική καὶ δοτική·	τῶν προφητῶν
ἡ αἰτιατική·	τοὺς προφήταις
ἡ κλητική·	ὦ προφήταις.

Ἑνικά.

Ὁ λῃστής, τοῦ λῃστῆ, τὸν λῃστήν, ὦ λῃστῆ.

Πλ. Οἱ ληστάδες, τῶν ληστάδων, τοὺς ληστάδαις, ὦ ληστάδες. — Ὁ Ἀνδρέας, τοῦ Ἀνδρέα, τὸν Ἀνδρέαν, ὦ Ἀνδρέα.

Ἑνικά.

Ὁ μάντις, τοῦ μάντι, τὸν μάντιν, ὦ μάντι.

Πλ. Οἱ μάντιδες, τῶν μάντιδων καὶ μάντεων, τοὺς μάντιδαις, ὦ μάντιδες.

Ὁ βαρύς, τοῦ βαρῆ, τὸν βαρύν, ὦ βαρύ. — Οἱ βαρέοι, τῶν βαρέων, τοὺς βαρέους, ὦ βαρέοι. — Ὁ γλυκύς, τοῦ γλυκῆ. — Ὁ ὄφις, τοῦ ὄφι. — Ὁ μηνᾶς, τοῦ μηνᾶ. — Ὁ Ἀντίπας, τοῦ Ἀντίπα.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ ΚΛΙΣΕΩΣ.

Δευτέρα κλίσις ἔν' ἐκείνη ὁπὄχει ὀνόματα μόνον θηλυκὰ ὁποῦ τελειώνουν εἰς α ἢ εἰς η, καὶ κάνουν τὴν γενικὴν καὶ τὴν δοτικὴν, σμίγοντας τὸ σ στὴν εὐθεῖαν καὶ τὴν αἰτιατικὴν σμίγοντας τὸ ν, οἷον, ἡ ἡμέρα, τῆς ἡμέρας, τὴν ἡμέραν. Κλίνονται δὲ στοῦτον τὸν τρόπον :

Ἡ εὐθεῖα τῶν ἑνικῶν·	ἡ ἡμέρα.
ἡ γενική καὶ δοτική·	τῆς ἡμέρας.
ἡ αἰτιατική·	τὴν ἡμέραν.
ἡ κλητική·	ὦ ἡμέρα.

Πληθυντικά.

Ἡ εὐθεῖα τῶν πληθυντικῶν·	οἱ ἡμέραις.
ἡ γενική καὶ δοτική·	τῶν ἡμέρων.
ἡ αἰτιατική·	ταῖς ἡμέραις.
ἡ κλητική·	ὦ ἡμέραις.

Ἑνικά.

Ἡ τιμή, τῆς τιμῆς, τὴν τιμήν, ὦ τιμή.
Πλ. — Οἱ τιμαῖς, τῶν τιμῶν, ταῖς τιμαῖς, ὦ τιμαῖς.

Ἑνικά.

Ἡ κυρά, τῆς κυρᾶς, τὴν κυράν, ὦ κυρα.
Πλ. Οἱ κυράδες, τῶν κυράδων, ταῖς κυράδαις, ὦ κυράδες.
Ἡ Μαρία, τῆς Μαρίας. Ἡ ἀλήθεια, τῆς ἀλήθειας. Ἡ καλή, τῆς καλῆς.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΚΛΙΣΕΩΣ.

Τρίτη κλίσις λέγετ' ἐκείνη ὁπὄχει ὀνόματα ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα· καὶ τελειώνουν τὰ μὲν ἀρσενικὰ καὶ τὰ θηλυκὰ εἰς ος, καὶ κάνουν τὴν γενικὴν καὶ τὴν δοτικὴν εἰς ου· τὴν αἰτιατικὴν ἀλλάσσοντας τὸ σ τῆς εὐθείας εἰς ν, οἷον, ὁ λόγος, τοῦ λόγου, τὸν λόγον. Τὰ δὲ οὐδέτερα τελειώνουν εἰς ον ἢ εἰς ι, καὶ κάνουν τὴν γενικὴν καὶ τὴν δοτικὴν εἰς ου, οἷον, τὸ ξύλον, τοῦ ξύλου· τὸ ψωμί, τοῦ ψωμίου. Καὶ πρόσεχε ὅτι εἰς τὰ οὐδέτερα ποτὲ δὲν ἀλλάσσουν ἀπὸ τὴν εὐθεῖαν ἡ αἰτιατικὴ καὶ ἡ κλητική.

Ἑνικά.

Ὁ λόγος, τοῦ λόγου, τὸν λόγον, ὦ λόγε.
Πλ. Οἱ λόγοι, τῶν λόγων, τοὺς λόγους, ὦ λόγοι.

Ἑνικά.

Ἡ ῥόδος, τῆς ῥόδου, τὴν ῥόδον, ὦ ῥόδο (1).

(1) Ῥόδον, en grec ancien; dans les auteurs qui ont écrit en grec vulgaire on trouve souvent ῥόδος, au féminin. Le vocatif ῥόδε est plus régulier que ῥόδο. Le pluriel de ce mot n'est pas décliné dans le manuscrit.

Ἑνικά.

Τὸ ξύλον, τοῦ ξύλου, τὸ ξύλον, ὦ ξύλον.
Πλ. Τὰ ξύλα, τῶν ξύλων, τὰ ξύλα, ὦ ξύλα.

Ἑνικά.

Τὸ ψωμί, τοῦ ψωμίου, τὸ ψωμί, ὦ ψωμί.
Πλ. Τὰ ψωμία, τῶν ψωμίων, τὰ ψωμία, ὦ ψωμία. — Τὸ χαρτί, τοῦ χαρτίου· τὸ κρασί, τοῦ κρασίου· τὸ βιϐλίον, τοῦ βιϐλίου.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΕΤΑΡΤΗΣ ΚΛΙΣΕΩΣ.

Τετάρτη κλίσις λέγετ' ἐκείνη ὁπὄχει ὀνόματα ἀρσενικὰ, καὶ θηλυκὰ, καὶ οὐδέτερα. Καὶ τελειώνουν τὰ μὲν ἀρσενικὰ εἰς ας, καὶ κάνουν τὴν γενικὴν καὶ τὴν δοτικὴν εἰς ος διὰ τοῦ ο μικροῦ, ἢ εἰς ως διὰ τοῦ ω μεγάλου, ἢ εἰς ου, τὴν αἰτιατικὴν καὶ τὴν κλητικὴν εὐγάνοντας τὸ σ, οἷον, ὁ ἄνδρας, τοῦ ἀνδρὸς, τὸν ἄνδρα. Ὁ βασιλέας, τοῦ βασιλέως, τὸν βασιλέα. Ὁ μύρμηγγας, τοῦ μυρμήγγου, τὸν μύρμηγγα. — Τὰ δὲ θηλυκὰ καὶ τὰ οὐδέτερα τελειώνουν εἰς α, καὶ κάνουν τὴν γενικὴν καὶ τὴν δοτικὴν εἰς ος, τὴν αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν ὡσάν καὶ τὴν εὐθεῖαν, οἷον, ἡ γυναῖκα, τῆς γυναικὸς, τὴν γυναῖκα, ὦ γυναῖκα, καὶ κλίνοντ' ἔτζη :

Ἑνικά.

Ὁ ἄνδρας, τοῦ ἀνδρὸς, τὸν ἄνδρα, ὦ ἄνδρα.
Πλ. Οἱ ἄνδρες, τῶν ἀνδρῶν, τοὺς ἄνδραις, ὦ ἄνδρες.

Ἑνικά.

Ἡ γυναῖκα, τῆς γυναικὸς, τὴν γυναῖκα, ὦ γυναῖκα. Πλ. οἱ γυναῖκες, τῶν γυναικῶν, ταῖς γυναίκαις, ὦ γυναῖκες.

Ἑν. Ὁ βασιλέας, τοῦ βασιλέως, τὸν βασιλέα, ὦ βασιλέα. Πλ. οἱ βασιλεὶς, τῶν βασιλέων, τοὺς βασιλεὶς, ὦ βασιλεὶς.

— Ὁ πατέρας, τοῦ πατρὸς. Ὁ σωτῆρας, τοῦ σωτῆρος. Ὁ γέλωτας, τοῦ γέλωτος. Ὁ ῥῆγας, τοῦ ῥηγὸς. Ὁ ἱερέας, τοῦ ἱερέως. Ὁ Ἀχιλλέας, τοῦ Ἀχιλλέως.

Ἡ αἶγα, τῆς αἰγός. Ἡ μητέρα, τῆς μητρός. Ἡ τριάδα, τῆς τριάδος. Ἡ θυγατέρα, τῆς θυγατρός. Ἡ κοπέλα, τῆς κοπέλος.

Τὸ ἕνα, τοῦ ἑνὸς.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ ΚΛΙΣΕΩΣ.

Πέμπτη κλίσις λέγετ' ἐκείνη ὁπὄχει ὀνόματ' ἀρσενικὰ κα θηλυκὰ· καὶ τελειώνουν τὰ μὲν ἀρσενικὰ εἰς ους καὶ κάνουν τὴν γενικὴν, καὶ τὴν δοτικὴν, καὶ τὴν κλητικὴν εὐγάνοντας τὸ σ, τὴν αἰτιατικὴν ἀλλάσσοντας τὸ σ εἰς ν, οἷον, ὁ νοῦς, τοῦ νοῦ, τὸν νοῦν, ὦ νοῦ. Τὰ δὲ θηλυκὰ τελειώνουν εἰς ου ἢ εἰς ω μέγα, καὶ κάνουν τὴν γενικὴν καὶ τὴν δοτικὴν εἰς ους ἢ εἰς ω, τὴν αἰτιατικὴν καὶ τὴν κλητικὴν ὡσὰν καὶ τὴν εὐθεῖαν, καὶ κλίνοντ' ἔτζη :

Ἑνικά.

Ὁ ἁπλοῦς, τοῦ ἁπλοῦ, τὸν ἁπλοῦν, ὦ ἁπλοῦ. Πλ. οἱ ἁπλοῖ, τῶν ἁπλῶν, τοὺς ἁπλοῦς, ὦ ἁπλοῖ.

Ἑνικά.

Ἡ ἀλουποῦ, τῆς ἀλουποῦς, τὴν ἀλουποῦν (sic), ὦ ἀλουποῦ. Πλ. Οἱ ἀλουποῦδες, τῶν ἀλουπούδων, ταῖς ἀλουπούδαις, ὦ ἀλουποῦδες.

— Ἡ Λητὼ, τῆς Λητοῦς, τὴν Λητώ, ὦ Λητώ.

Ἡ Κώ, τῆς Κώ, τὴν Κώ, ὦ Κώ. Ἡ μαϊμοῦ, τῆς μαϊμοῦς. Ἡ γελοῦ, τῆς γελοῦς.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΤΗΣ ΚΛΙΣΕΩΣ.

Ἕκτη κλίσις λέγετ' ἐκείνη ὁπὄχει ὀνόματα ἀρσενικὰ καὶ οὐδέτερα μόνον, ὁποῖα τελειώνουν εἰς ος ἢ εἰς ες καὶ κάνουν τὴν γενικὴν καὶ τὴν δοτικὴν εἰς ους, οἷον, ὁ Δημοσθένης, τοῦ Δημοσθένους· τὸ γένος, τοῦ γένους, καὶ κλίνοντ' ἔτζη:

Ἑνικά.

Ὁ Δημοσθένης, τοῦ Δημοσθένους, τὸν Δημοσθένην, ὦ Δημοσθένη.

Πλ. Οἱ Δημοσθένεις, τῶν Δημοσθενῶν, τοὺς Δημοσθένεις, ὦ Δημοσθένεις.

Ἑνικά.

Τὸ γένος, τοῦ γένους, τὸ γένος, ὦ γένος.

Πλ. τὰ γένη, τῶν γενῶν, τὰ γένη, ὦ γένη.

Τὸ ἀσθενὲς, τοῦ ἀσθενοῦς. Τὸ ἔθνος, τοῦ ἔθνους. Τὸ εἶδος, τοῦ εἶδος (sic). Τὸ πάθος, τοῦ πάθους.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΗΣ ΚΛΙΣΕΩΣ.

Ἑβδόμη κλίσις τῶν ὀνομάτων λέγετ' ἐκείνη ὁπὄχει ὅλα τὰ περιττοσύλλαβα ὀνόματα, ἀρσενικὰ, καὶ θηλυκὰ, καὶ οὐδέτερα, ὁποῖα τελειώνουν εἰς διάφορα τέλη, καὶ κάνουν τὴν γενικὴν καὶ τὴν δοτικὴν εἰς ος διὰ τοῦ ο μικροῦ, ἢ εἰς ως διὰ τοῦ ω μεγάλου, ἢ εἰς ου, τὴν αἰτιατικὴν εἰς α ἢ ἀλλάσσοντας τὸ σ τῆς εὐθείας εἰς ν καὶ κλίνονται στοῦτον τὸν τρόπον :

Ἑνικά.

Ὁ Αἴας, τοῦ Αἴαντος, τὸν Αἴαντα, ὦ Αἶα.

Πλ. οἱ Αἴαντες, τῶν Αἰάντων, τοὺς Αἴαντας, ὦ Αἴαντες.

Ἑνικά.

Ἡ κακότης, τῆς κακότητος, τὴν κακότητα, ὦ κακότη.
Πλ. Οἱ κακότητες, τῶν κακοτήτων, ταῖς κακότηταις, ὦ κακότητες.

Ἑν., Ἡ φύσις, τῆς φυσέως, τὴν φύσιν, ὦ φύσι.

Πλ. Οἱ φύσες, τῶν φυσέων, ταῖς φύσες, ὦ φύσες.

Ἑνικά. Τὸ πρᾶγμα, τοῦ πράγματος, τὸ πρᾶγμα, ὦ πρᾶγμα.

Πλ. Τὰ πράγματα, τῶν πραγμάτων, τὰ πράγματα, ὦ πράγματα.

Ἑνικά. Τὸ γόνα, τοῦ γονάτου, τὸ γόνα, ὦ γόνα.

Πλ. Τὰ γόνατα, τῶν γονάτων, τὰ γόνατα, ὦ γόνατα.

Ἡ ἀνθρωπότης, τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ διήγησις, τῆς διηγήσεως. Ἡ δύναμις, τῆς δυνάμεως. Ἡ πόλις, τῆς πόλεως. Ἡ λέξις, τῆς λέξεως. Τὸ γῆρας, τοῦ γήρατος. Τὸ φῶς, τοῦ φωτός. Τὸ βαρύ, τοῦ βαρέος. Τὸ στρῶμα, τοῦ στρώματου.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ.

Ὅσα ὀνόματα ἀριθμητικὰ σημαίνουν ἕνα εἰς ταῖς ἐνικαῖς πτώσες κλίνονται μόνον, καὶ ὅσα σημαίνουν πολλὰ εἰς ταῖς πληθυντικαῖς μόνον, οἷον, ἕνας, τοῦ ἑνὸς, τὸν ἕναν · ἡ μία, τῆς μιᾶς, τὴν μίαν. Τὸ ἕνα, τοῦ ἑνὸς, τὸ ἕνα. — Ἱ δύο, τῶν δύο, τοὺς δύο · οἱ δύο, τῶν δύο, ταῖς δύο. Τὰ δύο, τῶν δύο, τὰ δύο. — Ἱ τρεῖς (1), τῶν τριῶν, τοὺς τρεῖς · οἱ τρεῖς, τῶν τριῶν, ταῖς τρεῖς· Τὰ τρία, τῶν τριῶν, τὰ τρία. — Ἱ τέσσαρες, τῶν τεσσάρων, τὰ τέσσερα, τῶν τεσσάρων. — Ἱ πέντε, τῶν πέντε, τὰ πέντε, τῶν πέντε. — Ἱ ἕξη, τῶν ἕξη, τὰ ἕξη. — Ἱ διακόσιοι, τῶν διακοσίων, τοὺς διακοσίους, ὦ διακόσιοι ·

(1) Le mot ἱ est placé ici pour οἱ ; Sophianos adopte cette orthographe pour établir une distinction entre l'article masculin et le féminin, que, comme nous l'avons vu, il écrit οἱ.

οἱ διακόσιαις, τῶν διακοσίων, ταῖς διακοσίαις· τὰ διακόσια, τῶν διακοσίων, τὰ διακόσια. — Ἱ τριακόσιοι, τῶν τριακοσίων, τοὺς τριακοσίους. — Ἱ τετρακόσιοι, τῶν τετρακοσίων, καὶ τὰ λοίπα ὁμοιοτρόπως.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΕΙΔΩΝ.

Εἴδη τῶν παραγώγων ὀνομάτων εἶν' ἑφτά :

Κτητικὸν, οἷον, βασιλικὸν φόρεμα, πλατωνικὸν βιβλίον· οὐράνιον, γήϊνον, θαλάσσιον.

Συγκριτικὸν δὲ καὶ ὑπερτεθικὸν, οἷον, ἔντιμος, ἐντιμότερος, ἐντιμότατος· καλὸς, καλλίτερος, κάλλιστος· καλὸς, κάλλιος, ἄριστος· κακὸς, χειρότερος, κάκιστος· μέγας, μεγαλίτερος, μέγιστος· εὐγενής, εὐγενέστερος, εὐγενέστατος· σώφρων, σωφρονέστερος, σωφρονέστατος.

Ὑποκοριστικὸν, οἷον, ἄνθρωπος, ἀνθρωπίσκος, ἀνθρωπάρι, ἀνθρωπαράκι, ἀνθρωπάκι, ἀνθρωπαρᾶς. Ἄλογον, παρίππι, παριππάκι, παριππᾶς. Κοπέλι, κοπελόπουλον, κοπελάκι, κόπελος. Παιδὶ, παιδάκι, παιδόπουλον, παιδούλαρος. Ἄνδρας, ἀνδράριον, ἀνδρούλακας. Ξύλον, ξυλάρι, ξυλίφι.

Παρώνυμον· Θέων, Τρύφων, Νικήτας.

Ῥηματικόν· Φιλήμων, νοήμων, νήφων.

Πατρωνυμικόν· Πηλείδης, Ἡρακλείδης, Νεστορίδης.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΥΠΟΠΕΠΤΩΚΟΤΩΝ ΕΙΔΩΝ.

Κύριον· Πέτρος, Παύλος, Μαρία.

Προσηγορικόν· ἄνθρωπος, βόϊδι, ἄλογον, κόρακας, σπίτι, μαχαίρι.

Ἐπίθετον· ἀνδρείος, ἀνδρεία, ἀνδρείον· σοφός, σοφή, σοφόν· δίκαιος, δικαία, δίκαιον.

Πρός τι ἔχον· υἱὸς, πατέρας· δοῦλος, ἀφέντης· μέγα, μικρόν· μαθητής, διδάσκαλος.

Ὡς πρός τι ἔχον· νύκτα, ἡμέρα· θάνατος, ζωή· Ἕλλην, βάρβαρος.

Ἐθνικόν· Κρητικός, Κρητική· Ῥωμαῖος, Ῥωμαία· πολίτης, πολίτισσα· Χιώτης, Χιώτισσα· Κορφιάτης, Κορφιάτισσα.

Ἐρωτηματικόν· τίς, τίνος, τίνα. Πλ. τίνες, τίνων, τίνας. Τί, τίνος, τί. Πλ. τίνα, τίνων, τίνα. Ποῖος, ποία, ποῖον. Πόσος, πόση, πόσον. Ποταπός, ποταπή, ποταπόν.

Ἐν. Ἀόριστον· τίς, τινός, τινά. Πλ. τινές, τινῶν, τινάς· τί, τινός, τί· τινά, τινῶν, τινά. Κάποιος, κάποια, κάποιον. Ὁποῖος, ὁποία, ὁποῖον. Ὁπόσος, ὁπόση, ὁπόσον. Τέτοιος, τέτοια, τέτοιον.

Ἀναφορικόν· Οἷος, οἷα, οἷον. Ὅσος, ὅση, ὅσον. Ὁποῦ.

Περιληπτικόν· λαός, πλῆθος, χορός.

Ἐπιμεριζόμενα· ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο. Ἕτερος, ἑτέρα, ἕτερον. Ἕκαστος, ἑκάστη, ἕκαστον. Καθένας, καθεμία, καθένα. Πασάνας, πασαμία, πασάνα.

Περιεκτικόν· Ἐλαιῶνας, καλαμιῶνας, παλιουρίλας, Μαραθῶνας.

Γενικόν· Ζῶον, φυτὸν.

Εἰδικόν· Ἄνθρωπος, ἐλαία, δάφνη.

Τακτικόν· πρῶτος, πρώτη, πρῶτον. Δεύτερος, τρίτος, τέταρτος, δέκατος, εἰκοστός.

Ἀριθμητικόν· ἕνας, δύο, τρεῖς.

Ἀπολελυμένον· θεός, λόγος, ἄγγελος.

Μετουσιαστικόν· ξύλινον, ξύλινη, ξύλινον· πήλινος· σιδερένιος, σιδερένια, σιδερένιον· πέτρινος, χάλκινος, χαλκωματένιος· χρυσός, χρυσῆ, χρυσόν· ἀργυρός, ἀργυρή, ἀργυρὸν.

ΠΕΡΙ ΕΤΕΡΟΚΛΙΤΩΝ.

Ὁ Ζεύς, τοῦ Διός, τὸν Δία, ὦ Ζεῦ.

Ὁ μέγας, τοῦ μεγάλου, τὸν μέγαν, ὦ μέγα· Οἱ μεγάλοι,

τῶν μεγάλων, τοὺς μεγάλους, ὦ μεγάλοι. Τὸ μέγα, τοῦ μεγάλου.

Ὁ πολύς, τοῦ πολλοῦ, τὸν πολύν· οἱ πολλοί, τῶν πολλῶν, τοὺς πολλούς. Τὸ πολύ, τοῦ πολλοῦ, τὸ πολύ· τὰ πολλά, τῶν πολλῶν, τὰ πολλά.

Ἄκλιτα δὲ εἶναι τοῦτα· τὸ σέβας, τὸ ὄφελος, τὸ ὄναρ, τὸ σέλας, τὸ δέπας, τὸ δέμας.

ΠΕΡΙ ΡΗΜΑΤΟΣ.

Ῥῆμα ἔναι ἓν ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ λόγου ὁποῦ κλίνονται, τ' ὁποῖον ξεχωρίζει τὰ πρόσωπα, ἂν ἐνεργοῦν ἢ πάσχουν· ξεκαθαρίζοντας καὶ τοὺς καιροὺς μὲ διαφόρους σχηματισμούς. Ἀκολουθοῦν καὶ τὸ ῥῆμα ὀκτὼ τινά : ἔγκλισις, διάθεσις, εἶδος, σχῆμα, ἀριθμοὶ, πρόσωπα, χρόνοι καὶ συζυγίαις.

Ἔγκλισες εἶναι πέντε : ὁριστικὴ, γράφω· προστακτικὴ, γράφε· εὐκτικὴ, ἄμποτε νἄγραφα· ὑποτακτικὴ, ἐὰν γράφω· ἀπαρέμφατος, νὰ γράφω.

Διάθεσες εἶν' ἔξη : ἐνεργητικὴ, γράφω· παθητικὴ, γράφομαι· μέση, βιάζομαι· οὐδέτερον, ὑγιαίνω· αὐτοενεργετικόν, μάχομαι· αὐτοπαθητικὸν, πάσχω.

Εἴδη δύο : πρωτότυπον, σπείρω· παράγωγον, σπέρνω.

Σχήματα δύο : ἁπλὸν, γράφω· σύνθετον, παραγράφω.

Ἀριθμοὶ δύο : ἑνικὸς, γράφω· πληθυντικὸς, γράφομεν.

Πρόσωπα τρία : πρῶτον, γράφω· δεύτερον, γράφεις· τρίτον, γράφει.

Χρόνοι ἔξη : ἐνεστὼς, γράφω· παρατατικὸς, ἔγραφα· παρακείμενος, γραμμένον ἔχω· ὑπερσυντελικὸς, γραμμένον εἶχα ἢ εἶχα γράψει· ἀόριστος, ἔγραψα· μέλλων, θέλω γράψει.

ΠΕΡΙ ΣΥΖΥΓΙΩΝ.

Συζυγίαις τοῦ ῥήματος εἶν' ἔξη. Τέσσαρες τῶν βαρυτόνων, καὶ τῶν περισπωμένων δύο.

Πρώτη.

Ἡ πρώτη συζυγία τῶν βαρυτόνων ῥημάτων τελειώνει εἰς β, φ, π, πτ, φτ, κ' εἰς τὸν ἀόριστον θέλει νἄχει πάντοτε τὸ ψ, οἷον, τρίϐω, ἔτριψα, γράφω, ἔγραψα, λείπω, ἔλειψα· κλέπτω, ἔκλεψα· κόφτω, ἔκοψα.

Δευτέρα.

Ἡ δευτέρα τελειώνει εἰς γ, κ, σσ, ττ, ξ· κ' εἰς τὸν ἀόριστον θέλει νἄχει πάντοτε τὸ ξ, οἷον, ἀνοίγω, ἄνοιξα· πλέκω, ἔπλεξα· βρέχω, ἔϐρεξα· φυλάσσω, ἐφύλαξα· πράττω, ἔπραξα· παίζω, ἔπαιξα.

Τρίτη.

Ἡ τρίτη τελειώνει εἰς θ, ζ, καὶ ω μέγα καθαρὸν, κ' εἰς τὸν ἀόριστον πάντοτ' ἔχει 'τὸ σ, οἷον, πείθω, ἔπεισα· χρυσώνω, ἐχρύσωσα· δένω, ἔδεσα· νομίζω, ἐνόμισα· ἀκούω, ἤκουσα· λύω, ἔλυσα.

Τετάρτη.

Ἡ τετάρτη καὶ τελευταία τῶν βαρυτόνων τελειώνει εἰς λ, ν, ρ· καὶ ὁ ἀόριστος πάντοτε θέλει νἄχει αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ σύμφωνον τοῦ ἐνεστῶτος, οἷον, ψάλλω, ἔψαλα· κρίνω, ἔκρινα· λευκαίνω, ἐλεύκανα· ξαίνω, ἔξανα· σπείρω, ἔσπειρα.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΕΡΙΣΠΩΜΕΝΩΝ.

Τὰ περισπώμενα ῥήματα ἔρχοντ' ἀπὸ τὴν τρίτην συζυγίαν τῶν βαρυτόνων.

Πρώτη

Καὶ ἡ μὲν πρώτη θέλει νἄχει στὴν παραλήγουσαν τοῦ ἀο-

ρίστου τὸ η ἢ τὸ ε, οἷον, κρατῶ, ἐκράτησα · ὠφελῶ, ὠφέλησα · ἐπαινῶ, ἐπαίνεσα - καλῶ, ἐκάλεσα · παρακαλῶ, ἐπαρακάλεσα · φορῶ, ἐφόρεσα.

Δευτέρα

Ἡ δευτέρα θέλει καὶ αὐτὴ στὸν ἀόριστον τὸ η ἢ τὸ α, οἷον, ἐρωτῶ, ἐρώτησα· τιμῶ, ἐτίμησα· ἀγαπῶ, ἠγάπησα· γελῶ, ἐγέλασα· διψῶ, ἐδίψασα · πεινῶ, ἐπείνασα. Κανονίζονται δὲ χρονικῶς τοῦτον τὸν τρόπον :

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ

συζυγιᾶς πρώτης

τῶν βαρυτόνων

Ἐνεστώς	γράφω
παρατατικός	ἔγραφα
μέλλων πρῶτος	θέλω γράψει
ἀόριστος πρῶτος	ἔγραψα
παρακείμενος	γραμμένον ἔχω
ὑπερσυντελικός	γραμμένον εἶχα καὶ εἶχα γράψει
ἀόριστος δεύτερος	εἶχα γράφει
μέλλων δεύτερος	θέλω γράφει

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ

Ἐνεστώς	γράφομαι
παρατατικός	ἐγράφομουν
παρακείμενος	γραμμένος εἶμαι
ὑπερσυντελικός	γραμμένος ἦμουν καὶ εἶχα γραφθῆ
ἀόριστος πρῶτος	ἐγράφθηκα
μέλλων πρῶτος	θέλω γραφθῆ

ἀόριστος δεύτερος	εἶχα γραφῆ
μέλλων δεύτερος	θέλω γραφῆ

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ

τῆς δευτέρας συζυγιᾶς.

Ἐνεστώς	ἀνοίγω
παρατατικός	ἄνοιγα
μέλλων πρῶτος	θέλ' ἀνοίξει
ἀόριστος πρῶτος	ἄνοιξα
παρακείμενος	ἀνοιμένον ἔχω
ὑπερσυντελικός	ἀνοιμένον εἶχα καὶ εἶχ' ἀνοίξει
ἀόριστος δεύτερος	εἶχ' ἀνοίγει
μέλλων δεύτερος	θέλ' ἀνοίγει

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ

Ἐνεστώς	ἀνοίγομαι
παρατατικός	ἀνοίγομουν
παρακείμενος	ἀνοιμένος εἶμαι
ὑπερσυντελικός	ἀνοιμένος ἦμουν καὶ εἶχ' ἀνοιχθῆ
ἀόριστος πρῶτος	ἀνοίχθηκα
μέλλων πρῶτος	θέλ' ἀνοιχθῆ
ἀόριστος δεύτερος	εἶχ' ἀνοιγῆ
μέλλων δεύτερος	θέλ' ἀνοιγῆ

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ

τῆς τρίτης συζυγιᾶς.

Ἐνεστώς	πείθω
παρατατικός	ἔπειθα
μέλλων πρῶτος	θέλω πείσει
ἀόριστος πρῶτος	ἔπεισα

παρακείμενος	πεισμένον ἔχω
ὑπερσυντελικός	πεισμένον εἶχα καὶ εἶχα πείσει
ἀόριστος δεύτερος	εἶχα πείθει
μέλλων δεύτερος	θέλω πείθει

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ

Ἐνεστώς	πείθομαι
παρατατικός	ἐπείθομουν
παρακείμενος	πεισμένος εἶμαι
ὑπερσυντελικός	πεισμένος ἤμουν καὶ εἶχα πεισθῆ
ἀόριστος πρῶτος	ἐπείσθηκα
μέλλων πρῶτος	θέλω πεισθῆ
ἀόριστος δεύτερος	εἶχα πείθεσθαι
μέλλων δεύτερος	θέλω πείθεσθαι

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ

τῆς τετάρτης συζυγιᾶς.

Ἐνεστώς	λευκαίνω
παρατατικός	ἐλεύκαινα
μέλλων πρῶτος	θέλω λευκάνει
ἀόριστος πρῶτος	ἐλεύκανα
παρακείμενος	λευκαμένον ἔχω
ὑπερσυντελικός	λευκαμένον εἶχα, καὶ εἶχα λευκάνει
ἀόριστος δεύτερος	εἶχα λευκαίνει
μέλλων δεύτερος	θέλω λευκαίνει

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ

Ἐνεστώς	λευκαίνομαι
παρατατικός	ἐλευκαίνομουν
παρακείμενος	λευκαμένος εἶμαι
ὑπερσυντελικός	λευκαμένος ἤμουν καὶ εἶχα λευκανθῆ

αόριστος πρῶτος	ἐλευκάνθηκα
μέλλων πρῶτος	θέλω λευκανθῆ
αόριστος δεύτερος	εἶχα λευκαίνεσθαι
μελλων δεύτερος	θέλω λευκαίνεσθαι

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ

συζυγιᾶς πρώτης

τῶν βαρυτόνων.

Ἐνεστώς	κρατῶ
παρατατικός	ἐκράτουν
μέλλων πρῶτος	θέλω κρατήσει
αόριστος πρῶτος	ἐκρατήσα
παρακείμενος	κρατημένον ἔχω
ὑπερσυντελικός	κρατημένον εἶχα, καὶ εἶχα κρατήσει
αόριστος δεύτερος	εἶχα κρατεῖ
μέλλων δεύτερος	θέλω κρατεῖ.

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ

Ἐνεστώς	κρατοῦμαι
παρατατικός	ἐκρατοῦμουν
παρακείμενος	κρατημένος εἶμαι
ὑπερσυντελικός	κρατημένος ἤμουν, καὶ εἶχα κρατηθῆ
αόριστος πρῶτος	ἐκρατήθηκα
μέλλων πρῶτος	θέλω κρατηθῆ
αόριστος δεύτερος	εἶχα κρατεῖσθαι
μέλλων δεύτερος	θέλω κρατεῖσθαι

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ

τῆς δευτέρας

τῶν περισπωμένων.

Ἐνεστώς	γελῶ
παρατατικός	ἐγέλουν
μέλλων πρῶτος	θέλω γελάσει
ἀόριστος πρῶτος	ἐγέλασα
παρακείμενος	γελασμένον ἔχω
ὑπερσυντελικός	γελασμένον εἶχα καὶ εἶχα γελάσει
ἀόριστος δεύτερος	εἶχα γελάει
μέλλων δεύτερος	θέλω γελάει

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ

Ἐνεστώς	γελοῦμαι
παρατατικός	ἐγελοῦμουν
παρακείμενος	γελασμένος εἶμαι
ὑπερσυντελικός	γελασμένος ἤμουν, καὶ εἶχα γελασθῆ
ἀόριστος πρῶτος	ἐγελάσθηκα
μέλλων πρῶτος	θέλω γελασθῆ
ἀόριστος δεύτερος	εἶχα γελᾶσθαι
μέλλων δεύτερος	θέλω γελᾶσθαι

Προσωπικῶς δὲ κλίνονται εἰς τρόπον τοιοῦτον :

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ

συζυγιᾶς πρώτης

τῶν βαρυτόνων.

Ἑνικά. Ἐνεστώς· γράφω, γράφεις, γράφει.

Πλ. γράφομεν, γράφετε, γράφουσι καὶ γράφουν.

Παρατατικός.

Ἔγραφα, ἔγραφες, ἔγραφε. — Πλ. ἐγράφαμεν, ἐγράφετε, ἔγραφαν καὶ ἐγράφασιν.

Μέλλων πρῶτος.

Θέλω γράψει, θέλεις γράψει, θέλει γράψει. Πλ. θέλομεν γράψει, θέλετε γράψει, θέλουσι (καὶ θέλουν) γράψει (1).

Ἀόριστος πρῶτος.

Ἔγραψα, ἔγραψες, ἔγραψε. Ἐγράψαμεν, ἐγράψετε, ἔγραψαν.

Παρακείμενος.

Γραμμένον ἔχω, γραμμένον ἔχεις, γραμμένον ἔχει. — γραμμένον ἔχομεν, γραμμένον ἔχετε, γραμμένον ἔχουσι καὶ ἔχουν.

Ὑπερσυντελικός.

Γραμμένον εἶχα, γραμμένον εἶχες, γραμμένον εἶχε. — γραμμένον εἴχαμεν, γραμμένον εἴχετε, γραμμένον εἴχασι καὶ εἶχαν.

Ἀλλοίως: εἶχα γράψει, εἶχες, εἶχε — εἴχαμεν, εἴχετε, εἴχασι καὶ εἶχαν.

Ἀόριστος δεύτερος.

Εἶχα γράφει, εἶχες γράφει, εἶχε γράφει — εἴχαμεν γράφει, εἴχετε γράφει, εἴχασι καὶ εἶχαν γράφει.

(1) Dans le manuscrit on lit θέλουν (with σι written above) γράψει.

Μέλλων δεύτερος.

Θέλω γράφει, θέλεις γράφει, θέλει γράφει, θέλομεν γράφει, θέλετε γράφει, θέλουσι καὶ θέλουν γράφει.

Πρόσεχε ὅτι οἱ μέλλοντες ὁμοίως καὶ οἱ παρακείμενοι καὶ οἱ ὑπερσυντελικοὶ, καὶ ὁ δεύτερος τῶν ἐνεργητικῶν ὁμοίως καὶ τῶν παθητικῶν ῥημάτων κλίσιν οὐδεμίαν ἔχουσιν εἰς ὅλαις ταῖς ἔγκλισες, ἂν δὲν κλίνονται ἀντάμα μὲ τὸ ἔχω ἢ τὸ εἶχα ἢ τὸ θέλω, εὐγάνοντας τὸν παρακείμενον καὶ τὸν ὑπερσυντελικὸν τῶν παθητικῶν, ὁποῖοι θέλουν τὸ εἶμαι ἢ τὸ ἤμουν.

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ

τῆς πρώτης συζυγίας.

Ἐνεστὼς καὶ παρατατικός.

Γράφε, ἂς γράφει. — Πλ. γράφετε, ἂς γράφουν, καὶ ἂς γράφουσι.

Παρακείμενος.

Ἔχε γραμμένον, ἂς ἔχει γραμμένον· ἔχετε γραμμένον· ἂς ἔχουν καὶ ἂς ἔχουσι γραμμένον.

Ἀόριστος πρῶτος.

Γράψε, ἂς γράψει· γράψετε, ἂς γράψουν καὶ ἂς γράψουσι.

ΕΥΚΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστὼς καὶ παρατατικός.

Ἄμποτε νὰ ἔγραφα, ἄμποτε νὰ ἔγραφες, ἄμποτε νὰ ἔγραφε·

ἄμποτε νάφράφαμεν, ἄμποτε νάγράφετε, ἄμποτε νὰ γράφασι, καὶ νάγράφαν.

Παρακείμενος καὶ ὑπερσυντελικός.

Ἄμποτε νὰ εἶχα γράψοι, νὰ εἶχες γράψοι, νὰ εἶχε γράψοι. — Πλ. ἄμποτε νὰ εἴχαμεν γράψοι, νὰ εἴχετε γράψοι, νὰ εἴχασι καὶ νὰ εἶχαν γράψοι.

Ἀόριστος πρῶτος καὶ μέλλων.

Ἄμποτε νὰ γράψω, νὰ γράψοις, νὰ γράψοι· ἄμποτε νὰ γράψωμεν, νὰ γράψαιτε, νὰ γράψουν.

Ἀόριστος δεύτερος.

Ἄμποτε νὰ εἶχα γράφοι, νὰ εἶχες γράφοι, νὰ εἶχε γράφοι· ἄμποτε νὰ εἴχαμεν γράφοι, νὰ εἴχετε γράφοι, νὰ εἶχαν γράφοι.

Μέλλων δεύτερος.

Ἄμποτε νὰ θέλω γράφοι, νὰ θέλοις γράφοι, νὰ θέλοι γραφοι, ἄμποτε νὰ θέλωμεν γράφοι, νὰ θέλετε γράφοι, νὰ θέλουν καὶ νὰ θέλουσι γράφοι.

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Ἐὰν γράφω, ἐὰν γράφῃς, ἐὰν γράφῃ· ἐὰν γράφωμεν, ἐὰν γράφετε, ἐὰν γράφουσι.

Παρακείμενος.

Ἐὰν ἔχω γραμμένον, ἐὰν ἔχῃς γραμμένον, ἐὰν ἔχῃ γραμμένον· ἐὰν ἔχωμεν, ἐὰν ἔχετε, ἐὰν ἔχουσι.

Ἀόριστος πρῶτος.

Ἐὰν γράψω, ἐὰν γράψῃς, ἐὰν γράψῃ· ἐὰν γράψωμεν, ἐὰν γράψετε, ἐὰν γράψουσι.

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ

Ἐνεστώς.

Νὰ γράφω, νὰ γράφεις, νὰ γράφει· νὰ γράφομεν, νὰ γράφετε, νὰ γράφουν.

Παρακείμενος.

Νἄχω γραμμένον, νἄχεις, νἄχει, νἄχομεν, νἄχετε, νἄχουν.

Μέλλων πρῶτος.

Νὰ γράψω, νὰ γράψεις, νὰ γράψει, νὰ γράψομεν, νὰ γράψετε, νὰ γράψουν.

Η ΜΕΤΟΧΗ.

Γράφοντας.

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ

συζυγίας πρώτης

τῶν βαρυτόνων.

Ἐνεστώς.

Γράφομαι, γράφεσαι, γράφεται· γραφόμεθα, γράφεσθε, γράφονται.

Παρατατικός.

Ἐγράφομουν, ἐγράφοσουν, ἐγράφετον· ἐγραφόμεθα, ἐγράφεστε, ἐγράφονταν.

Παρακείμενος.

Γραμμένος εἶμαι, γραμμένος εἶσαι, γραμμένος ἔναι· γραμμένοι εἴμεσθεν, γραμμένοι εἶστε, γραμμένοι εἶναι.

Ὑπερσυντελικός.

Γραμμένος ἤμουν, γραμμένος ἤσουν, γραμμένος ἦτον· γραμμένοι ἤμεθα, γραμμένοι ἦσθε, γραμμένοι ἦσαν.

Ἀλλοίως: εἶχα γραφθῆ, εἶχες γραφθῆ, εἶχε γραφθῆ, εἴχαμεν γραφθῆ, εἴχετε γραφθῆ, εἴχασι καὶ εἶχαν γραφθῆ.

Ἀόριστος πρῶτος.

Ἐγράφθηκα, ἐγράφθης, ἐγράφθη· ἐγράφθημαν, ἐγράφθητε, ἐγράφθησαν.

Μέλλων πρῶτος.

Θέλω γραφθῆ, θέλεις γραφθῆ, θέλει γραφθῆ· θέλομεν γραφθῆ, θέλετε γραφθῆ, θέλουν καὶ θέλουσι γραφθῆ.

Μέλλων δεύτερος.

Θέλω γράφη, θέλεις, θέλει, θέλομεν, θέλετε, θέλουσι καὶ θέλουν.

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Γράφοσουν, ἂς γράφεται, γράφεσθε, ἂς γράφωνται.

Παρακείμενος.

Ἂς εἶσαι γραμμένος, ἂς ἔναι· ἂς εἶστε γραμμένοι, ἂς εἶναι.

Ἀόριστος πρῶτος.

Γράφου, ἂς γραφθῇ · γράφητε, ἂς γραφθοῦν.

ΕΥΚΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστὼς καὶ παρατατικός.

Ἄμποτε νὰ γράφομουν, νὰ γράφοσουν, νὰ γράφετον· νὰ γραφόμεθα, νὰ γράφεσθε, νὰ γράφονταν.

Παρακείμενος καὶ ὑπερσυντελικός.

Ἄμποτε νὰ ἤμουν γραμμένος, νὰ ἤσουν, νὰ ἦτον· νὰ ἤμεσθα, νὰ ἦσθε, νὰ ἦσαν.

Μέλλων πρῶτος.

Ἄμποτε νὰ γραφθῶ, νὰ γραφθῇς, νὰ γραφθῇ, νὰ γραφθοῦμεν, νὰ γραφθῆτε, νὰ γραφθοῦν.

Ἀόριστος δεύτερος.

Ἄμποτε νὰ εἶχα γραφῇ, νὰ εἶχες, νὰ εἶχε· νὰ εἴχαμεν, νὰ εἴχετε, νὰ εἶχαν.

Μέλλων δεύτερος.

Ἄμποτε νὰ γράφω, νὰ γράφης, νὰ γραφῇ· νὰ γραφοῦμεν, νὰ γραφῆτε, νὰ γραφοῦν.

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Ἐὰν γράφωμαι, ἐὰν γράφεσαι, ἐὰν γράφεται· ἐὰν γραφώμεθα, ἐὰν γράφεσθε, ἐὰν γράφωνται.

Παρακείμενος.

Ἐὰν εἶμαι γραμμένος, ἐὰν εἶσαι, ἐὰν ἔναι· ἐὰν εἴμεθεν, ἐὰν εἶστε, ἐὰν εἶναι.

Μέλλων πρῶτος.

Ἐὰν γραφθῶ, ἐὰν γραφθῇς, ἐὰν γραφθῇ, ἐὰν γραφθοῦμεν, ἐὰν γραφθῆτε, ἐὰν γραφθοῦσι.

Μέλλων δεύτερος.

Ἐὰν γραφῶ, ἐὰν γραφῇς, ἐὰν γραφῇ· ἐὰν γραφοῦμεν, ἐὰν γραφῆτε, ἐὰν γραφοῦσι.

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Νὰ γράφομαι, νὰ γράφεσαι, νὰ γράφεται· νὰ γραφόμεθα, νὰ γράφεσθε, νὰ γράφονται.

Παρακείμενος.

Νὰ εἶμαι γραμμένος, νὰ εἶσαι, νἄναι· νὰ εἴμεσθεν, νὰ εἶστε, νὰ εἶναι.

Ἀόριστος πρῶτος.

Νὰ γραφθῶ, νὰ γραφθῇς, νὰ γραφθῇ, νὰ γραφθοῦμεν, νὰ γραφθῆτε, νὰ γραφθοῦν.

Μέλλων πρῶτος.

Νὰ θέλω γραφθῇ, νὰ θέλεις, νὰ θέλει, νὰ θέλομεν, νὰ θέλετε, νὰ θέλουν.

Μέλλων δεύτερος.

Νὰ γραφῶ, νὰ γραφῇς, νὰ γραφῇ, νὰ γραφοῦμεν, νὰ γραφῆτε, νὰ γράφουν.

Η ΜΕΤΟΧΗ.

Παρακείμενος.

Ὁ γραμμένος, τοῦ γραμμένου · ἡ γραμμένη, τῆς γραμμένης · τὸ γραμμένον, τοῦ γραμμένου.

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ

συζυγίας πρώτης

τῶν περισπωμένων.

Ἐνεστώς.

Κρατῶ, κρατεῖς, κρατεῖ· κρατοῦμεν, κρατεῖτε, κρατοῦσι καὶ κρατοῦν.

Παρατατικός.

Ἐκράτουν, ἐκράτειες, ἐκράτειε · ἐκρατοῦμαν, ἐκρατεῖτε, ἐκρατοῦσαν.

Μέλλων πρῶτος.

Θέλω κρατήσει, θέλεις, θέλει, θέλομεν, θέλετε, θέλουσι καὶ θέλουν.

Αόριστος πρῶτος.

Ἐκράτησα, ἐκράτησες, ἐκράτησε, ἐκρατήσαμεν, ἐκρατήσετε, ἐκράτησαν.

Παρακείμενος.

Κρατημένον ἔχω, ἔχεις, ἔχει· κρατημένον ἔχομεν, ἔχετε, ἔχουσι καὶ ἔχουν.

Ὑπερσυντελικός.

Κρατημένον εἶχα, καὶ εἶχα κρατήσει, εἶχες, εἶχε· κρατημένον εἴχαμεν, καὶ εἴχαμεν κρατήσει, εἴχετε, εἴχασι καὶ εἶχαν.

Ἀόριστος δεύτερος.

Εἶχα κρατεῖ, εἶχες, εἶχε· εἴχαμεν κρατεῖ, εἴχετε, εἴχασι καὶ εἶχαν.

Μέλλων δεύτερος.

Θέλω κρατεῖ, θέλεις, θέλει· θέλομεν κρατεῖ, θέλετε, θέλουσι καὶ θέλουν.

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Κράτει, ἂς κρατεῖ· κρατεῖτε, ἂς κρατοῦν.

Ἀόριστος πρῶτος.

Κράτησε, ἂς κρατήσει· κρατήσετε, ἂς κρατήσουν.

ΕΥΚΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Ἄμποτε νὰ κράτουν, νὰ κράτειες, νὰ κράτειε· νὰ κρατοῦμαν, νὰ κρατεῖτε, νὰ κρατοῦσαν.

Παρακείμενος καὶ ὑπερσυντελικός.

Ἄμποτε νὰ εἶχα κρατήσοι, νὰ εἶχες, νὰ εἶχε· νὰ εἴχαμεν, νὰ εἴχετε, νὰ εἶχαν.

Ἀόριστος πρῶτος καὶ μέλλων.

Ἄμποτε νὰ κρατήσω, νὰ κρατήσοις, νὰ κρατήσοι· νὰ κρασήσωμεν, ηὰ κρατήσαιτε, νὰ κρατήσουν.

Ἀόριστος δεύτερος.

Ἄμποτε νὰ εἶχα κρατοῖ, νὰ εἶχες, νὰ εἶχε· νὰ εἴχαμεν, νὰ εἴχετε, νὰ εἶχαν.

Μέλλων δεύτερος.

Ἄμποτε νὰ θέλω κρατοῖ, νὰ θέλοις, νὰ θέλοι· νὰ θέλωμεν, νὰ θέλετε, νὰ θέλουν.

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Ἐὰν κρατῶ, ἐὰν κρατῇς, ἐὰν κρατῇ· ἐὰν κρατοῦμεν, ἐὰν κρατῆτε, ἐὰν κρατοῦσι.

Ἀόριστος πρῶτος καὶ μέλλων.

Ἐὰν κρατήσω, ἐὰν κρατήσῃς, ἐὰν κρατήσῃ· ἐὰν κρατήσωμεν, ἐὰν κρατήσετε, ἐὰν κρατήσουσι.

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Νὰ κρατῶ, νὰ κρατεῖς, νὰ κρατεῖ· νὰ κρατοῦμεν, νὰ κρατεῖτε, νὰ κρατοῦν.

Μέλλων πρῶτος.

Νὰ κρατήσω, νὰ κρατήσεις, νὰ κρατήσει· νὰ κρατήσομεν, νὰ κρατήσετε, νὰ κρατήσουν.

Η ΜΕΤΟΧΗ.

Κρατῶντας.

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ

συζυγίας δευτέρας

τῶν περισπωμένων.

Ἐνεστώς.

Γελῶ, γελᾶς, γελᾶ· γελοῦμεν, γελᾶτε, γελοῦσι καὶ γελοῦν.

Παρατατικός.

Ἐγέλουν, ἐγέλας, ἐγέλα· ἐγελοῦμεν καὶ ἐγελούσαμεν, ἐγελᾶτε, ἐγελοῦσαν.

Μέλλων πρῶτος.

Θέλω γελάσει, θέλεις, θέλει· θέλομεν γελάσει, θέλετε, θέλουσι καὶ θέλουν.

Ἀόριστος πρῶτος.

Ἐγέλασα, ἐγέλασες, ἐγέλασε· ἐγελάσομεν, ἐγελάσετε, ἐγέλασαν.

Παρακείμενος.

Γελασμένον ἔχω, ἔχεις, ἔχει· ἔχομεν, ἔχετε, ἔχουσι καὶ ἔχουν.

Υπερσυντελικός.

Γελασμένον εἶχα καὶ εἶχα γελάσει, εἶχες, εἶχε· εἴχαμεν, εἴχετε, εἴχασι καὶ εἶχαν.

Ἀόριστος δεύτερος.

Εἶχα γελάει, εἶχες, εἶχε· εἴχαμεν, εἴχετε, εἶχαν.

Μέλλων δεύτερος.

Θέλω γελάει, θέλεις, θέλει, θέλομεν, θέλετε, θέλουν.

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστὼς καὶ παρατατικός.

Γέλα, ἂς γελάει· γελᾶτε, ἂς γελοῦσι.

Ἀόριστος πρῶτος.

Γέλασε, ἂς γελάσει· γελάσετε, ἂς γελάσουν.

ΕΥΚΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστὼς καὶ παρατατικός.

Ἄμποτε νὰ γέλουν, νὰ γέλας, νὰ γέλα, νὰ γελοῦμαν καὶ νὰ γελοῦσαμεν, νὰ γελᾶτε, νὰ γελοῦσαν.

Παρακείμενος καὶ ὑπερσυντελικός.

Ἄμποτε νὰ εἶχα γελάσοι, νὰ εἶχες, νὰ εἶχε· νὰ εἴχαμεν, νὰ εἴχετε, νὰ εἶχαν.

Ἀόριστος πρῶτος καὶ μέλλων.

Ἄμποτε νὰ γελάσω, νὰ γελάσοις, νὰ γελάσοι, νὰ γελασώμεν, νὰ γελάσαιτε, νὰ γελάσουν.

Ἀόριστος δεύτερος.

Ἄμποτε νὰ εἶχα γελάσει, νὰ εἶχες, νὰ εἶχε, νὰ εἴχαμεν, νὰ εἴχετε, νὰ εἶχαν.

Μέλλων δεύτερος.

Ἄμποτε νὰ θέλω γελάσει, νὰ θέλοις, νὰ θέλοι, νὰ θέλωμεν, νὰ θέλετε, νὰ θέλουν.

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστὼς καὶ παρατατικός.

Ἐὰν γελῶ, ἐὰν γελᾷς, ἐὰν γελᾷ, ἐὰν γελοῦμεν, ἐὰν γελᾶτε, ἐὰν γελοῦσι.

Ἀόριστος πρῶτος καὶ μέλλων.

Ἐὰν γελάσω, ἐὰν γελάσῃς, ἐὰν γελάσῃ· ἐὰν γελάσωμεν, ἐὰν γελάσετε, ἐὰν γελάσουσι καὶ ἐὰν γελάσουν.

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΑ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Νὰ γελῶ, νὰ γελᾷς, νὰ γελᾷ, νὰ γελοῦμεν, νὰ γελᾶτε, νὰ γελοῦν.

Μέλλων πρῶτος.

Νὰ γελάσω, νὰ γελάσεις, νὰ γελάσει· νὰ γελάσομεν, νὰ γελάσετε, νὰ γελάσουν.

Η ΜΕΤΟΧΗ.

Γελῶντας.

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ

συζυγίας πρώτης

τῶν περισπωμένων.

Ἐνεστώς.

Κρατοῦμαι, κρατειέσαι, κρατειέται· κρατούμεσθα, κρατειέσθε, κρατοῦνται (1).

Παρατατικός.

Ἐκρατούμουν, ἐκρατειόσουν, ἐκρατειότον· ἐκρατούμεθα, ἐκρατειέσθε, ἐκρατοῦνταν.

Παρακείμενος.

Κρατημένος εἶμαι, εἶσαι, ἔναι· κρατημένοι εἴμεσθεν, εἶστε, εἶναι.

Υπερσυντελικός.

Κρατημένος ἤμουν, ἤσουν, ἦτον· κρατημένοι ἤμεθα, ἦσθε, ἦσαν.

Ἀόριστος πρῶτος.

Ἐκρατήθηκα, ἐκρατήθης, ἐκρατήθη· ἐκρατήθημαν καὶ ἐκρατηθήκαμεν, ἐκρατήθητε, ἐκρατήθησαν.

Μέλλων πρῶτος.

Θέλω κρατηθῆ, θέλεις, θέλει, θέλομεν, θέλετε, θέλουσι καὶ θέλουν.

(1) Κρατοῦν, dans le manuscrit.

Αόριστος δεύτερος.

Εἶχα κρατειέσθαι, εἶχες, εἶχε· εἴχαμεν, εἴχετε, εἴχασι καὶ εἶχαν.

Μέλλων δεύτερος.

Θέλω κρατειέσθαι, θέλεις, θέλει· θέλομεν, θέλετε, θέλουσι καὶ θέλουν.

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Κρατειόσουν, ἂς κρατειέται· κρατειέσθε, ἂς κρατειῶνται.

Παρακείμενος.

Ἂς εἶσαι κρατημένος, ἂς ἔναι· ἂς εἶστε κρατημένοι, ἂς εἶναι.

Αόριστος πρῶτος καὶ μέλλων.

Κρατήσου, ἂς κρατηθῇ· κρατηθῆτε, ἂς κρατηθοῦν.

ΕΥΚΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστὼς καὶ παρατατικός.

Ἄμποτε νὰ κρατειόμουν, νὰ κρατειόσουν, νὰ κρατειότον, νὰ κρατειόμεσθα, νὰ κρατειόνταν (1).

Μέλλων πρῶτος.

Ἄμποτε νὰ κρατηθῶ, νὰ κρατηθῇς, νὰ κρατηθῇ· νὰ κρατηθοῦμεν, νὰ κρατηθῆτε, νὰ κρατηθοῦν.

(1) La 2e personne plurielle n'existe pas dans le manuscrit.

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Ἐὰν κρατειῶμαι, ἐὰν κρατειέσαι, ἐὰν κρατειέται· ἐὰν κρατειώμεσθε, ἐὰν κρατειέσθεν, ἐὰν κρατειῶνται.

Ἀόριστος πρῶτος καὶ μέλλων.

Ἐὰν κρατηθῶ, ἐὰν κρατηθῇς, ἐὰν κρατηθῇ· ἐὰν κρατηθοῦμεν, ἐὰν κρατηθῆτε, ἐὰν κρατηθοῦσι.

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Νὰ κρατοῦμαι, νὰ κρατειέσαι, νὰ κρατειέται· νὰ κρατούμεσθεν, νὰ κρατειέσθε, νὰ κρατοῦνται.

Ἀόριστος πρῶτος καὶ μέλλων.

Νὰ κρατηθῶ, νὰ κρατηθῇς, νὰ κρατηθῇ· νὰ κρατηθοῦμεν, νὰ κρατηθῆτε, νὰ κρατηθοῦν.

Η ΜΕΤΟΧΗ.

Παρακείμενος.

Ὁ κρατημένος, τοῦ κρατημένου.
Ἡ κρατημένη, τῆς κρατημένης.
Τὸ κρατημένον, τοῦ κρατημένου.

ΟΡΙΣΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ

συζυγίας δευτέρας

τῶν περισπωμένων.

Ἐνεστώς.

Γελοῦμαι, γελᾶσαι, γελᾶται· γελούμεσθεν, γελᾶσθεν, γελῶνται.

Παρατατικός.

Ἐγελούμουν, ἐγελώσουν, ἐγελᾶτον, ἐγελώμεσθεν, ἐγελᾶσθεν, ἐγελῶνταν.

Παρακείμενος.

Γελασμένος εἶμαι, εἶσαι, ἔναι, εἴμεσθεν, εἶσθε, εἶναι.

Ὑπερσυντελικός.

Γελασμένος ἤμουν, ἤσουν, ἦτον· ἤμεθα, ἦσθε, ἦσαν.

Ἀόριστος πρῶτος.

Ἐγελάσθηκα, ἐγελάσθης, ἐγελάσθη, ἐγελάσθημαν, ἐγελάσθητε, ἐγελάσθησαν.

Μέλλων πρῶτος.

Θέλω γελασθῇ, θέλεις, θέλει· θέλομεν, θέλετε, θέλουσι καὶ θέλουν.

Ἀόριστος δεύτερος.

Εἶχα γελᾶσθαι, εἶχες, εἶχε· εἴχαμεν, εἴχετε, εἶχαν.

Μέλλων δεύτερος.

Θέλω γελᾶσθαι, θέλεις, θέλει· θέλομεν, θέλετε, θέλουν.

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστὼς καὶ παρατατικός.

Γελῶσουν, ἂς γελᾶτε· γελᾶσθε, ἂς γελῶνται.

Ἀόριστος πρῶτος καὶ μέλλων.

Γελάσου, ἂς γελασθῇ· γελασθῆτε, ἂς γελασθοῦν.

ΕΥΚΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστὼς καὶ παρατατικός.

Ἄμποτε νὰ γελοῦμουν, νὰ γελῶσουν, νὰ γελᾶτον, νὰ γελώμεσθεν, νὰ γελᾶσθεν, νὰ γελῶνται.

Ἀόριστος καὶ μέλλων.

Ἄμποτε νὰ γελασθῶ, νὰ γελασθῇς, νὰ γελασθῇ· νὰ γελασθοῦμεν, νὰ γελασθῆτε, νὰ γελασθοῦν.

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Ἐὰν γελῶμαι, ἐὰν γελᾶσαι, ἐὰν γελᾶται, ἐὰν γελώμεσθεν, ἐὰν γελᾶσθεν, ἐὰν γελῶνται.

Ἀόριστος πρῶτος καὶ μέλλων.

Ἐὰν γελασθῶ, ἐὰν γελασθῇς, ἐὰν γελασθῇ, ἐὰν γελασθοῦμεν, ἐὰν γελασθῆτε, ἐὰν γελασθοῦσι.

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΑ ΠΑΘΗΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Νὰ γελοῦμαι, νὰ γελᾶσαι, νὰ γελᾶται· νὰ γελοῦμεσθεν, νὰ γελᾶσθεν, νὰ γελοῦνται.

Ἀόριστος πρῶτος καὶ μέλλων.

Νὰ γελασθῶ, νὰ γελασθῇς, νὰ γελασθῇ· νὰ γελασθοῦμεν, νὰ γελασθῆτε, νὰ γελασθοῦν.

Η ΜΕΤΟΧΗ.

Ὁ γελασμένος, τοῦ γελασμένου.
ἡ γελασμένη, τῆς γελασμένης.
τὸ γελασμένον, τοῦ γελασμένου.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΥΠΑΡΚΤΙΚΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ.

ΟΡΙΣΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Εἶμαι, εἶσαι, ἔναι· εἴμεθεν, εἶστε, εἶναι (1).

Παρατατικὸς καὶ ὑπερσυντελικός.

Ἤμουν, ἤσουν, ἦτον· ἤμεθα, ἦσθε, ἦσαν (2).

Μέλλων πρῶτος.

Θέλω εἶσται, θέλεις εἶσται, θέλει εἶσται· θέλομεν, θέλετε, θέλουσι καὶ θέλουν.

(1) A la 3e personne du singulier, Sophianos emploie constamment ἔναι, on dit aussi εἶναι ou εἶνε; à la 1re du pluriel, on dit également εἴμεσθεν, εἴμεθα, εἴμαστε, εἴμεστε; à la 2e du pl., εἶσθε.

(2) A la 3e pers. du singulier, on dit encore ἦταν, ἤτανε; à la 1re du pluriel, ἤμαστε, ἤμεστε; à la 2e pl. ἤσασθε, ἤσαστε; à la 3e pl. ἦταν, ἤτανε, comme au singulier.

Μέλλων δεύτερος.

Θέλω εἶμαι, θέλεις εἶσαι, θέλει εἶσται· θέλομεν εἶσται, θέλετε εἶστε, θέλουσι καὶ θέλουν εἶσται.

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Ἂς εἶσαι, ἂς ἔναι, ἂς εἶστε, ἂς εἶναι.

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Ἐὰν εἶμαι, ἐὰν εἶσαι, ἐὰν ἔναι· ἐὰν εἴμεθα, ἐὰν εἶστε, ἐὰν εἶναι.

Ὑπερσυντελικός.

Ἐὰν ἤμουν, ἐὰν ἤσουν, ἐὰν ἦτον, ἐὰν ἤμεθα, ἐὰν ἦστε, ἐὰν ἦσαν.

ΕΥΚΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Ἄμποτε νὰ εἶμαι, νὰ εἶσαι, νὰ ἔναι· νὰ εἴμεθεν, νὰ εἶστε, νὰ εἶναι.

Ὑπερσυντελικός.

Ἄμποτε νὰ ἤμουν, νὰ ἤσουν, νὰ ἦτον· νὰ ἤμεθα, νὰ ἦσθε, νὰ ἦσαν.

Μέλλων.

Ἄμποτε νὰ θέλω εἶσται, νὰ θέλοις, νὰ θέλοι, νὰ θέλομεν, νὰ θέλετε, νὰ θέλουν.

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΑ.

Ἐνεστώς.

Νὰ εἶμαι, νὰ εἶσαι, νἄναι, νὰ εἴμεθεν, νὰ εἶστε, νὰ εἶναι.

Ἡ μετοχή.

Ἔστοντας (1).

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΧΩ ΡΗΜΑΤΟΣ.

ΟΡΙΣΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Ἔχω, ἔχεις, ἔχει· ἔχομεν, ἔχετε, ἔχουσι καὶ ἔχουν.

Παρατατικός.

Εἶχα, εἶχες, εἶχε· εἴχαμεν, εἴχετε, εἴχασι καὶ εἶχαν.

Μέλλων πρῶτος.

Θέλω ἔχει, θέλεις ἔχει, θέλει ἔχει· θέλομεν ἔχει, θέλετε ἔχει, θέλουν ἔχει καὶ θέλουσιν ἔχει.

Ἀόριστος δεύτερος.

Εἶχα ἔχει, εἶχες, εἶχε· εἴχαμεν ἔχει, εἴχετε, εἶχαν.

Μέλλων δεύτερος.

Θέλω ἔχει, θέλεις, θέλει, θέλομεν, θέλετε, θέλουν.

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Ἔχε, ἂς ἔχει· ἔχετε, ἂς ἔχουν.

(1) On dit encore ὄντας.

ΕΥΚΤΙΚΑ.

Ἐνεστὼς καὶ παρατατικός.

Ἄμποτε νὰ εἶχα, νὰ εἶχες, νὰ εἶχε· νὰ εἴχαμεν, νὰ εἴχετε, νὰ εἶχαν.

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΑ.

Ἐνεστώς.

Νἄχω, νἄχεις, νἄχει· νἄχομεν, νἄχετε, νἄχουν.

Η ΜΕΤΟΚΗ.

Ἔχοντας.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΘΕΛΩ ΡΗΜΑΤΟΣ.

ΟΡΙΣΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Θέλω, θέλεις, θέλει· θέλομεν, θέλετε, θέλουσι καὶ θέλουν.

Παρατατικός.

Ἤθελα, ἤθελες, ἤθελε, ἠθέλαμεν, ἠθέλετε, ἤθελαν.

Ἀόριστος πρῶτος.

Ἠθέλησα, ἠθελησες, ἠθέλησε· ἠθελήσαμεν, ἠθελήσετε, ἠθέλησαν.

Μέλλων πρῶτος.

Θέλω θέλησει, θέλεις, θέλει· θέλομεν θέλησει, θέλετε, θέλουν.

Ἀόριστος δεύτερος.

Εἶχα θέλει, εἶχες, εἶχε· εἴχαμεν θέλει, εἴχετε, εἴχασι καὶ εἶχαν θέλει.

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Θέλε, ἂς θέλει· θέλετε, ἂς θέλουν.

ΕΥΚΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Ἄμποτε νὰ ἤθελα, νὰ ἤθελες, νὰ ἤθελε, νὰ ἠθέλαμεν, νὰ ἠθέλετε, νὰ ἤθελαν.

Ἀόριστος πρῶτος καὶ μέλλων.

Ἄμποτε νὰ θελήσω, νὰ θελήσοις, νὰ θελήσοι, νὰ θελήσωμεν, νὰ θελήσετε, νὰ θελήσουν.

ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΑ.

Ἐνεστώς.

Ἐὰν θέλω, ἐὰν θέλῃς, ἐὰν θέλῃ· ἐὰν θέλωμεν, ἐὰν θέλετε, ἐὰν θέλουσι.

Ἀόριστος πρῶτος καὶ μέλλων.

Ἐὰν θελήσω, ἐὰν θελήσῃς, ἐὰν θελήσῃ· ἐὰν θελήσωμεν, ἐὰν θελήσετε, ἐὰν θελήσουν καὶ ἐὰν θελήσουσι.

ΑΠΑΡΕΜΦΑΤΑ.

Ἐνεστώς.

Νὰ θέλω, νὰ θέλεις, νὰ θέλει· νὰ θέλομεν, νὰ θέλετε, νὰ θέλουν.

Μέλλων πρῶτος.

Νὰ θελήσω, νὰ θελήσεις, νὰ θελήσει, νὰ θελήσομεν, νὰ θελήσετε, νὰ θελήσουν.

Η ΜΕΤΟΧΗ.

Θέλοντας.

ΠΕΡΙ ΜΕΤΟΧΗΣ.

Ἡ μετοχὴ ἔναι μέρος λόγου ὅπου κλίνεται καὶ λέγεται μετοχὴ, διότι μετέχει τὰ ἰδιώματα τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ῥήματος. Καὶ ἀπὸ μὲν τὸ ὄνομα μετέχει γένος καὶ πτῶσιν· ἀπὸ δὲ τὸ ῥῆμα, διάθεσιν, χρόνον καὶ συζυγίαν. Καὶ γίνονται μετοχαῖς εἰς ὅλους τοὺς χρόνους τῶν ῥημάτων, κεὶς πᾶσαν ἔγκλισιν καὶ διάθεσιν· καὶ πρόσεχε ὅτι ἡ μετοχὴ ἐπενοήθη διὰ βραχυλογίαν καὶ καλλωπισμόν τοῦ λόγου καὶ ὄχι ὅτι νἄν' ἀναγκαία· διότι ἂν εἰπῆς : ἐπολέμησα καὶ ἐνίκησα, ὡραιότερον καὶ συντομώτερον ἔναι νὰ εἰπῆς : πολεμῶντας ἐνίκησα· διὰ τοῦτο καὶ ἡ κοινὴ γλῶσσα ἡ ἐδική μας μὴ γυρεύοντας εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἄλλους καλλωπισμοὺς, φυσικὰ ὅλαις ταῖς μετοχαῖς τῶν παλαίων Ἑλλήνων, ταῖς διαλύουν μὲ τὸ 'ριστικὸν ῥῆμα τοῦ χρόνου ὁποῦθελεν ἔχει ἡ μετοχὴ, καὶ μὲ τὸ ὁποῦ, ὁποῖον ἔναι ἢ ἄρθρον ὑποτακτικὸν, ἢ ὄνομα ἀναφορικὸν ἄκλιτον, τὁποῖον λαμβάνεται εἰς κάθε γένος καὶ χρόνον καὶ πρόσωπον, ὥστε τὴν μετοχὴν τούτην ὁ γράφων, τὴν διαλύεις ἔτζη: ὁποῦ (1) γράφει· καὶ τὸ γράψας : ὁπὄγραψε· καὶ τὸ γρά-

(1) Sophianos ne suit pas de règle fixe dans l'accentuation du mot οπου. Adverbe, il doit s'écrire : ὅπου; pronom relatif : ὁποῦ. — Le Dictionnaire de M. Dehèque donne une phrase facile à retenir dans laquelle ce mot figure avec ses deux acceptions :

Εἰς τὸ καστέλλι ὅπου εἶδα ὁποῦ ἐκοιμοῦνταν,
Dans le château *où* je l'ai vue *qui* dormait.
(*Mille et une Nuits.*)

ψων : ὁποῦ θέλει γράψει. Ὁμοίως καὶ ταῖς θηλυκαῖς καὶ ταῖς οὐδετέραις· καὶ τὸ γράφοντες, ὁποῦ γράφομεν, ἢ ὁποῦ γράφετε, ἢ ὁποῦ γράφουν λέγομεν. Ὁμοίως καὶ τἄλλα.

Καὶ πρόσεχε ὅτι πολλάκις εἰς ὅλους τοὺς ἐνεργητικοὺς χρόνους καὶ πρόσωπα καὶ γένη, μία καὶ μόνον δουλεύει μετοχὴ ἄκλιτος : γράφοντας, κρατῶντας, γελῶντας, καὶ τὰ λοιπά.

Εἰς δὲ τὰ παθητικὰ ἐκράτησε μέχρι τῆς σήμερον ἡ μετοχὴ τοῦ παρακειμένου, καὶ κλίνεται κεὶς τὰ τρία γένη· ὁ γραμμένος λέγομεν, καὶ ἡ γραμμένη, καὶ τὸ γραμμένον· τοὺς δὲ λοιποὺς χρόνους διαλύομεν τους καθώσπερ καὶ τοὺς ἐνεργητικούς : ὁποῦ γράφεται, ὁποῦ θέλει γραφθῆ, ὁπὸγράφθη· ὁμοίως καὶ τοὺς λοιπούς.

ΠΕΡΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΣ.

Ἡ ἀντωνυμία ἔναι μέρος λόγου ὁποῦ κλίνεται καὶ λαμβάνεται εἰς τόπον ὀνόματος, κἔστοντας τὰ ὀνόματα νὰ μηδὲν ἔχουν πρῶτα καὶ δεύτερα πρόσωπα, τούτη ἡ ἀντωνυμία διὰ νὰ γενῆ τέλειος ὁ λόγος, δίδει τὰ πρόσωπα εἰς τὰ ῥήματα, ἤγουν· ἐγὼ γράφω, ἐσὺ γράφεις, ἐκεῖνος γράφει, καὶ ἀκολουθοῦν τὴν ἀντωνυμίαν πέντε : εἴδη, γένη, ἀριθμοὶ, πτῶσες καὶ πρόσωπα.

Εἴδη τῶν ἀντωνυμιῶν εἶναι πέντε : πρωτότυποι, κτητικαὶ, δεικτικαὶ, ἐπιταγματικαὶ καὶ σύνθετοι, καὶ κλίνετ' ἡ πρωτότυπος ἔτζη :

Τοῦ πρώτου προσώπου.

Ἡ εὐθεῖα τῶν ἑνικῶν	ἐγὼ
ἡ γενικὴ καὶ δοτική	μου
ἡ αἰτιατική	ἐμὲ
Ἡ εὐθεῖα τῶν πληθυντικῶν	ἐμεῖς
ἡ γενικὴ καὶ δοτική	μας
ἡ αἰτιατική	ἐμᾶς.

Τοῦ δευτέρου προσώπου.

Ἡ εὐθεῖα τῶν ἑνικῶν	ἐσύ
ἡ γενική καὶ δοτική	σου
ἡ αἰτιατική	σὲ
Ἡ εὐθεῖα τῶν πληθυντικῶν	ἐσεῖς
ἡ γενική καὶ δοτική	σας
ἡ αἰτιατική	ἐσᾶς.

Τοῦ τρίτου προσώπου.

Ἡ εὐθεῖα τῶν ἑνικῶν	ὁποῦ· ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο.
ἡ γενική καὶ δοτική	του, της, του.
ἡ αἰτιατική	τον, την, το.
Ἡ εὐθεῖα τῶν πληθυντικῶν	ὁποῦ, ἐκεῖνοι, ἐκείναις, ἐκεῖνα.
ἡ γενική καὶ δοτική	τους.
ἡ αἰτιατική	τοὺς, ταῖς, τὰ.

ΚΤΗΤΙΚΑΙ

τοῦ πρώτου προσώπου.

Ὁ ἐδικός μου, ἡ ἐδική μου, τὸ ἐδικόν μου.
Ὁ ἐδικός μας, ἡ ἐδική μας, τὸ ἐδικόν μας.

Τοῦ δευτέρου προσώπου.

Ὁ ἐδικός σου, ἡ ἐδική σου, τὸ ἐδικόν σου.
Ὁ ἐδικός σας, ἡ ἐδική σας, τὸ ἐδικόν σας.

Τοῦ τρίτου προσώπου.

Ὁ ἐδικός του, ἡ ἐδική του, τὸ ἐδικόν του.
Ὁ ἐδικός τους, ἡ ἐδική τους, τὸ ἐδικόν τους.

ΔΕΙΚΤΙΚΑΙ

ἀρσενικά.

Ἡ εὐθεῖα τῶν ἑνικῶν·	τοῦτος, ἐκεῖνος.
ἡ γενική καὶ δοτική·	τουτουνοῦ, ἐκείνου.
ἡ αἰτιατική·	τοῦτον, ἐκεῖνον.
Ἡ εὐθεῖα τῶν πληθυντικῶν·	τοῦτοι, ἐκεῖνοι.
ἡ γενική καὶ δοτική·	τουτουνῶν, ἐκείνων.
ἡ αἰτιατική·	τούτους, ἐκείνους.

Θηλυκά.

Ἡ εὐθεῖα τῶν ἑνικῶν·	τούτη, ἐκείνη.
ἡ γενική καὶ δοτική·	τουτηνῆς, ἐκείνης.
ἡ αἰτιατική·	τούτην, ἐκείνην.
Ἡ εὐθεῖα τῶν πληθυντικῶν·	τούταις, ἐκείναις.
ἡ γενική καὶ δοτική·	τουτουνῶν, ἐκείνων.
ἡ αἰτιατική·	τούταις, ἐκείναις.

Οὐδέτερα.

Ἡ εὐθεῖα τῶν ἑνικῶν·	τοῦτο, ἐκεῖνο.
ἡ γενική καὶ δοτική·	τουτουνοῦ, ἐκείνου.
ἡ αἰτιατική·	τοῦτο, ἐκεῖνο.
Ἡ εὐθεῖα τῶν πληθυντικῶν·	τοῦτα, ἐκεῖνα.
ἡ γενική καὶ δοτική·	τουτουνῶν, ἐκείνων.
ἡ αἰτιατική·	τοῦτα, ἐκείνα.

ΕΠΙΤΑΓΜΑΤΙΚΑΙ.

Αὐτός, αὐτοῦ, αὐτὸν· αὐτοὶ, αὐτουνῶν, αὐτούς· — αὐτὴ, αὐτῆς, αὐτὴν· αὐταὶς, αὐτουνῶν, αὐταῖς· — αὐτὸ, αὐτοῦ, αὐτὸ· αὐτὰ, αὐτουνῶν, αὐτά.

ΣΥΝΘΕΤΟΙ

τοῦ πρώτου προσώπου.

Ἀτός μου, ἀτήμου, ἀτόμου,—ἀτοίμας, ἀταῖς μας, ἀτάμας. Τοῦ ἐμαυτοῦ μου, τὸν ἐμαυτόν μου, τὸν ἐμαυτόν μας, τῆς ἐμαυτῆς μου.

Τοῦ δευτέρου προσώπου.

Ἀτός σου, ἀτήσου, ἀτόσου,
ἀτοίσας, ἀταῖς σας, ἀτάσας.
Τοῦ ἑαυτοῦ σου, τὸν ἑαυτόν σου, τὸν ἑαυτόν σας.

Τοῦ τρίτου προσώπου.

Ἀτός του, ἀτή της, ἀτό του.
Ἀτοί τους, ἀταῖς τους, ἀτά τους.
Τοῦ ἑαυτοῦ του, τὸν ἑαυτόν του, τὸν ἑαυτόν τους, τοῦ ἑαυτοῦ της, τὸν ἑαυτόν της, τὸν ἑαυτόν του.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΘΕΣΕΩΣ.

Πρόθεσις ἔναι μέρος λόγου ἄκλιτον ὁποῦ λαμβάνεται πάντοτε σταῖς ἀρχαῖς ὁλωνῶν τῶν μερῶν τοῦ λόγου, καὶ διὰ τοῦτο λέγεται πρόθεσις· λαμβάνεται δὲ σταῖς ἀρχαῖς τῶν μερῶν τοῦ λόγου, ἢ χωριστὰ ἢ ἀντάμα. Χωριστὰ ἤγουν : εἰς τὸ σπίτι, ἀπὸ τὸ σπίτι. Ἀντάμα : συγγράφω, παραγράφω.

Πρόθεσες μονοσύλλαβοι ἔξη : ἐν, εἰς, ἐξ, σὺν, πρὸς, πρό· ἐξ ὁποίαις ἡ εἰς καὶ ἡ ἐξ λέγονται καὶ σὲ, καὶ ἐκ.

Πρόθεσες δισύλλαβοι ἕνδεκα : ἀνὰ, κατὰ, διὰ, μετὰ, παρὰ, ἀντὶ, ἐπὶ, περὶ, ἀπὸ, ὑπὸ, ὑπὲρ, ἐξ ὁποίαις ἡ μετὰ λέγεται καὶ μὲ, καὶ ἡ ἐπὶ, πί.

ΠΕΡΙ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΟΣ.

Ἐπίῤῥημα ἔναι μέρος λόγου ἄκλιτον ὁποῦ λαμβάνεται ἢ προτήτερα ἢ ὕστερ' ἀπὸ τὸ ῥῆμα. Καὶ ἀκολουθοῦν τὸ ἐπίῤ-ῥημα (1) εἶδος καὶ σχῆμα· καὶ εἴδη μὲν δύο· πρωτότυπον, πρίν· παράγωγον, πριχοῦ. Σχήματα δύο, ἁπλοῦν : ἐχθές· σύνθετον : προχθές. Γίνονται δὲ τὰ ἐπιῤῥήματα εἰς διαφόρους καὶ πολλοὺς τρόπους.

Χρονικά : νῦν, τώρη, ἤδη, ἔτι, ἀκόμη, τότε, ὅτε, ὄντε, ὅταν, ὄνταν, ἄλλοτε, ποτὲ, ὁπότε, πάλαι, πάλιν, ἔπειτα, μετέπειτα, μεταταῦτα, ὕστερα, ξύστερα, προτήτερα, πρώην, εὐθὺς, πάραυτα, ἄχρι, μέχρι, ἕως, ὡς, ὥσπου, ἀφοῦ, σὰν, ὡσὰν, προτοῦ, πριχοῦ, πρὶν, γλήγορα, γοργὰ, ἀργὰ, διόλου, πάντοτε, πάντα, διαπαντὸς, ἀεὶ, ἀείποτε, σήμερον, αὔριον, μεθαύριον, ἐχθὲς, προχθὲς, τοῦ χρόνου, ἐφέτο, πέρυσι (2), προπέρυσι.

Μεσότητος : καλῶς, κακῶς, ὅλως, καλὰ, κακὰ, φρόνιμα, πέλελα.

Ποσότητος : δὶς, τρὶς, τετράκις, πολλάκις, ὀλιγάκις, δα-μάκι (3).

Τοπικά : ἄνω, κάτω, ἔξω, ἀπάνω, παρέξω, ἔσω, ἀπέσω, μέσα, ὀμπρὸς, ὀπίσω, ἔμπροσθεν, ὄπισθεν, δεξιὰ, ζερβὰ, παρά-

(1) Le manuscrit porte par erreur ῥῆμα.

(2) Πέρισυ, dans le manuscrit.

(3) Δαμάκι. Ce mot, qui manque dans presque tous les dictionnaires, et que le Glossaire de Du Cange cite sans le traduire, signifie *un peu;* il est d'origine crétoise et se rencontre souvent en poésie.

« Ἄρχοντες νὰ γροικήσετε, ἂν θέλετε δαμάκι, κτλ. »
(*Hist. plaisante de l'Ane*, etc.)

« Εἶχε καὶ ξιδωτὸ κρασὶ δαμάκι
« 'Σ ἕνα μικρὸ καὶ πλουμιστὸ φλασκάκι. »
(*La Belle Bergère.*)

Voir sur δαμάκι le premier volume des Ἄτακτα de Coray, p. 179-180.

μερα, καταμόνας, κατιδίαν, χωρὶς, χωριστὰ, χαμαὶ, χάμου, καταγῆς, ἐδῶ, ὧδε, ἐδῶθεν, ἐκεῖ, ἐκεῖθεν, παρέκει, ἐπέκεινα, αὐτοῦ, αὐτοῦθεν, ὅθεν, ὁπόθεν, ὅπου, ἀλλοῦθεν, μακρὰν, σιμὰ, κοντὰ, πλησίον, ἀνάντια, ἐνώπιον, ἀντικρὺ, πέρα, ἀντιπέρα.

Εὐχῆς : ἄμποτε, εἴθε, μακάρι.

Σχετλιαστικά : ὤχ, ὤχου, αἰλῆ, ὢ λελὲ, ὤ οἰμὲ, ὤχου σου, αἰλήμονον.

Ἀρνητικά : οὐδαμῶς, ὄχι, ὄχικα, ὄχεσκε, ὄγεσκε, οὐ, οὐκ, οὐδὲ, οὐδὲν, δὲν, οὐδεκὰν, οὐδεποτὲ, οὐδόλως, οὐδεψίχα, οὐδεποσῶς, πςσῶς, ἄπαγε.

Θαυμαστικά : αἶβοὶ, ἂχ ἂχ, ἂ ἂ, ἐβαί.

Ἀπαγορευτικά : μὴ, μηδαμῶς, μηδεποσῶς, μηδόλως, μηδὲν, μὴν, μηδεκὰν, μηδεποτὲ, μηδεψίχα.

Ὁμοιώσεως : ὡς, ὥσπερ, σὰν, ὡσὰν, καθὰ, καθάπερ, καθὼς, καθώσπερ.

Εἰκασμοῦ : ἴσως, τάχα, τυχόν.

Τάξεως : ἑξῆς, ἐφεξῆς, ῥυτὰ, πάραυτα, μοναύτα, ἐξάφνου, εἰσμιό.

Ἀθροίσεως : ἅμα, ὁμοῦ, ἀντάμα, σύντα, πανοικί.

Παρακελεύσεως : γιὰ, νὰ, ἄμε, ἔλα, σύρε, ἄς, κάμε, ἐλᾶτε, ἀμέτε, ἄστε.

Ἀπωδιωκτικά : σίττο, ἔξω, φύγε, σιοτάτι, κάτι, ξίο.

Συγκρίσεως : μᾶλλον, περισσότερα, πλέον, ὀλιγώτερον, ἀργότερα, γληγορώτερα, καλλίτερα, χειρότερα.

Ἐρωτήσεως : πόθεν, ποῦθεν, ποῦ, πότε, πῶς, τίκε, ὥσπου, ὥς πότε.

Ἐπιτάσεως : μάλιστα, λίαν, σφόδρα, πολλά.

Βεβαιώσεως : βέβαια, ἀληθινὰ, πάντως, ὄντως, ἀμὴν, ἦ, ἦπου.

Ἐπαληθείας : ἔτζη ἔναι.

Διαιρέσεως : ἄνευ, χωρὶς, δίχα, διχῶς.

Ἐξαιρέσεως : πλὴν, παρὸ, πάρεξ.

Ἀποστάσεως : ὥστε.

Διατάσεως : σχεδόν.

Ἀνέσεως : ἤσυχα, ἀγάλια, μόλις, μόγις.

Εὐφραντικά : εἴχι, εἴχιτα.

Κατομωτικά : ναὶ μὰ, εἰς τὸν, στόν.

Καταφατικά : ναὶ, ἔτζη, ναίσκε, εἴτις, οὕτως,

Ἀπομωτικόν : μά.

Δείξεως : ἰδοὺ, ἔδω, ὧδε, ἐκεῖ, ἔδω, ἐκείθεν, ἐδῶθεν.

Διασαφητικά : ἤγουν, τουτέστιν, οἷον, εἴτουν, δῆλον, δηλονότι.

Ἐκπλήξεως : ἆ, πῶς.

Θειασμοῦ : ὢ καλὰ, ἂχ ἂ, οἰβεί.

Διακωλυτικόν : ἐμποδών.

Κρύψεως : κρυφὰ, χωστά.

Ἐμφατικά : διαῤῥήδην, ὁλοφάνερα, ὁλοκάθαρα.

Κλητικά : ὦ, κούτζι κούτζι, ψί ψί, πίλο πίλο, ψίκο, νὰ νά.

Ὑφαιρέσεως : σπανίως, μόλις, κἂν, σκιάν.

Θετικά : ἀναγνωστέον, γραπτέον, ἰστέον, προσεκτέον.

Ἐθνικά : ἑλληνιστὶ, ἑβραϊστὶ, ῥωμαΐκα, φράγκικα.

ΠΕΡΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ.

Σύνδεσμος ἔναι μέρος λόγου ἄκλιτον ὁποῦ δένει καὶ σφίγγει τὰ ἄλλα μέρη τοῦ λόγου κατὰ τάξιν καὶ τεχνικὴν ἁρμονίαν· εἶναι δὲ τρόποι τῶν συνδέσμων ὀκτὼ :

Συμπλεκτικοί : μὲν, δὲ, τὲ, καὶ, ἀλλὰ, ἀμή.

Διαζευκτικοί : ἤ, ἤτοι.

Συναπτικοί : εἰ, εἴπερ, εἰδὴ, εἰδήπερ.

Παρασυναπτικοί : ἐπεὶ, ἐπείπερ, ἐπειδὴ, ἐπειδήπερ.

Αἰτιολογικοί : ἱνὰ, νὰ, ὅπως, ἕνεκα, ἕνεκεν, γὰρ, ἐὰν, ἂς,

ἂν, νὰ, καθὸ, καθότι, καθόσον, ὅτι, διὸ, διότι, διόσον, ἐφῶ, ἐφότι, ἐφόσον.

Ἀποῤῥηματικοί : ἆρα, ἆραμου, κᾶτα, μῶν, μὴ, μήγαρη.

Συλλογιστικοί : ἄρα, ἀλλὰ, ἀλλαμὴν, οὖν, ὥστε, λοιπὸν, τολοιπὸν, τοίνυν, τοιγάρτοι, τοιγαροῦν.

Παραπληρωματικοί : δὴ, που, τοι, δῆτα, περ, πω, μὴν, ἂν, αὖ, οὖν, γε.

Ἀκόμη σμίγονται μὲ τοὺς συνδέσμους καὶ τοῦτοι :

Ἐναντιωματικοί . ὅμως, καίτοι, καίπερ.

Δυνητικός : ἄν.

Διακριτικός : ἤ.

Μειωτικός : γοῦν, γε, κἄν.

Καὶ τοῦτα μὲν, ὅσον ἐγγίζει στὸ νὰ γυμνάζονται τὰ παιδία, νὰ μερίζουν τὰ στοιχεῖα καὶ νὰ κλίνουν τὰ ὀκτὼ μέρη τοῦ λόγου μὲ συντομίαν καὶ βραχυλογίαν, ἀρκοῦσι.

Ρυτὰ δὲ πάλιν ἂς ἀρχίσωμεν ἀπ' ἀρχῆς νὰ ξετάσομεν μετ' ἀκριβείας, καὶ καταλεπτῶς, ἂς ξεκαθαρίσωμεν κατὰ τάξιν ἕνα ἕνα μὲ τοὺς κανόνας τοὺς τεχνολογικοὺς καὶ τοὺς σχηματισμοὺς σύντα καὶ μὲ ἄλλα τινὰ χρήσιμα καὶ ἀναγκαῖα νὰ τὰ ξεύρουν οἱ νέοι. Καὶ μὴ βαρυγομήσῃ τινὰς ἂν ἐκεῖνα ποῦ εἰς πολλοὺς χρόνους καὶ καιροὺς μὲ πολὺν κόπον καὶ καλοὺς διδασκάλους μετὰ βίας μαθαίνονται, τώρη νὰ τὰ βλέπουν εἰς τέτοιαν γλῶσσαν κοινὴν ὁποῦ καὶ οἱ γυναῖκες σχεδὸν νὰ τὴν γρυκοῦν, ὅτι καὶ διὰ τοῦτο οἱ νέοι θέλουν ἀφήσει νὰ μηδὲν σπουδάζουν στὰ μαθήματα τὰ ἑλληνικὰ, ἀλλὰ μάλιστα τούτη θέλει εἶσται ἀρχὴ καλὴ νὰ παρακινηθοῦν καὶ νὰ πάρουν πόθον νὰ μάθουν ἐκεῖνα ποῦναι βαθύ-

τερα καὶ ποχθίζονται μὲ μεγάλην σπουδὴν, ἐπειδὴ χώρις διδάσκαλον ἀπατός του τινὰς εἰς ὀλίγον θέλει μάθη νὰ κλίνει τὰ μέρη τοῦ λόγου, καὶ θέλει ξεύρει νὰ κανονίζει καὶ νὰ τεχνολογᾶ καὶ τἄλλα ὡσὰν εἶναι γραμμένα. Λέγω νὰ γράφει ὀρθὰ καὶ νὰ συντάσσει τὰ λόγια του μὲ τεχνὴν γραμματικὴν κατὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν. Τὶ τοῦ λείπεται λοιπὸν ἀπεκεῖ εἰμὴ μόνον ἡ ῥητορικὴ τέχνη καὶ ἡ λογικὴ πραγματεία καὶ ὕστερ' ἀπ' ὅλα αὐτὴ ἡ φιλοσοφία, ὁποῖα ἂν ὁ θεὸς μᾶς δώσῃ ἀνάπαυσιν καὶ ὑγιείαν ὅλα τὰ θέλομεν δώσει εἰς τούτην τὴν χυδαίαν καὶ κοινὴν γλῶσσαν· ἐπειδὴ εἰς τέτοιαν κακὴν τύχην κατήντησε τὸ πάλαι ποτὲ μακαριστὸν γένος ἡμῶν τῶν Γραικῶν, ὅτι μόλις εὑρίσκεται τώρη διδάσκαλος ὁποῦ νἆναι ἱκανὸς νὰ διδάσκει τοὺς νέους κἂν τὴν γραμματικὴν τέχνην, πόσῳ μᾶλλον ῥητορικὴν καὶ λογικὴν, γεωμετρίαν καὶ ἀστρονομίαν, καὶ τἄλλα τῆς φιλοσοφίας τὰ μέρη.

Λοιπὸν, σπουδαιότατοι νέοι, ἐκστηθίζετε καὶ στοχάζεσθε καλὰ μετὰ ἐπιμελείας τὸ πρῶτον τοῦτο μέρος τῆς γραμματικῆς τουτηνῆς, καὶ τάσσω σας ὅτι εὐκολώτατα νὰ φθάσετε εἰς αὐτὸ τὸ ὕψος τῆς φιλοσοφίας, ἐπειδὴ τἄλλα ὅλα κατὰ τάξιν καὶ μὲ εὐκολίαν μεγάλην μαθαίνονται, μόνον νὰ θέλει τινὰς καὶ χώρις διδάσκαλον. Διότι οἱ ἐπιστήμαις μαθαίνονται ὄχι μόνον μὲ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἀμὴ καὶ μὲ πᾶσαν ἄλλην γλῶσσαν ὁποῦ νἄν' ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, καλὰ καὶ ἂν ἦτον ἡ βαρβαρωτέρη τοῦ κόσμου· πόσῳ μᾶλλον ἡ ἐδική μας ὁμιλία, ἡ κοινὴ λέγω, ὁπὄχει τέτοιαν εὐταξίαν καὶ ἁρμονίαν καὶ καλλωπισμὸν, ὁποῦ, ὡς ἐγὼ νομίζω, ἄλλη νὰ μηδὲν ἔναι ὁποῦ κἂν νὰ τῆς σιμώνει.

Ἀλλ' ὅμως πολλὰ ἔθνη ἐμεταγλώττισαν τὰ ἑλληνικὰ μαθήματα εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν ἐδικήν τους, κἔχουν ὅλαις ταῖς ἐπιστήμαις μ' αὐτὴν τὴν φιλοσοφίαν, καὶ προκόφτουν. Διὰ τοῦτο, κ' ἐσεῖς θαῤῥεῖτε καὶ μηδὲν ἀμελεῖτε, ὅτι ὅλα εἶναι δύνατα στὸ γένος τῶν Ῥωμαίων μόνον νὰ θέλει, ἐπειδὴ ὁ θεὸς

τοὺς ἐχάρισε νἄχουν φύσιν ἐπιτηδειοτέραν ἀπ' ὅλα τὰ ἄλλα ἔθνη καὶ, ἂν θελήσουν νὰ τὴν βάλουν σταῖς ἐπιστημαῖς, μεγάλα προτερήματα κατορθώσουν. Καὶ μηδὲν ξαφορμίζεται τινὰς λέγοντας ὅτι εἶμαι πτῶχος ἢ δὲν ἔχω καιρὸν νὰ μαθαίνω γραμματικαῖς, ἀμὴ σώνει μου νὰ διαβάζω καλὰ, καὶ νὰ καλαναρχῶ, καὶ νὰ γράφω, καὶ νἄχω πρᾶξιν εἰς τὰ κολοβογράμματα· καὶ λογάριασαι πόσους χρόνους.μὲ τοὺς δασκάλους οἱ νέοι κάθοντ' ἐπὶ τὰ σχολία (sic) νὰ παιδεύονται νύκτα κ' ἡμέραν μόνον νὰ γράφουν ἢ νὰ διαβάζουν, καὶ οἱ περισσότεροι γενειάζουν εἰς τὸ σχολίον καὶ ἀκόμη κἂν νὰ καλαναρχοῦν ἢ νὰ διαβάζουν καλὰ, δὲν προκόφτουν. Δὲν θέλω νὰ εἰπῶ νὰ γρυκοῦν τὄ,τι διαβάζουν· οὐδὲ καὶ βαλθοῦν ἀφοῦ μάθουν τὸ « Πάτερ ἡμῶν » τὰ παιδία καὶ τὸν χαιρετισμὸν τῆς Παναγίας, καὶ τἄλλα ὁποῦ νἄν' ἀναγκαῖα νὰ ξεύρει κάθε χριστιανὸς, καὶ πιάσουν νὰ ἐκστηθίζουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τούτην τὴν γραμματικὴν καὶ κατὰ τᾶξιν ταῖς ἄλλαις ἐπιστήμαις καὶ μετὰ ἐπιμελείας καὶ πόθου τὰ βάλουν καλὰ εἰς τὸν νοῦν τους, δὲν θέλω νὰ εἰπῶ πέντε κ' ἔξη καὶ δέκα χρόνους, ἀμὴ μόνον ἕναν ἢ δύο, τάσσω σας ὅτι νὰ ξεύρουν περισσότερα εἰς πᾶσα πρᾶγμα ἀπὸ κείνους ὁποῦ γέρασαν στὰ κολοβογράμματα.

Καιρὸς λοιπὸν ἔναι ν' ἀφήσομεν τὰ προοίμια καὶ νὰ πιάσωμεν τὸ ἔργο.

ΤΕΛΟΣ.

Paris. — Imprimerie Adolphe Lainé, rue des Saints-Pères, 19.